

อธิบายเครื่องบูชา และ เครื่องนํ้าสการและโต๊ะหมู่บูชา

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จัดพิมพ์เผยแพร่
พ.ศ. ๒๕๖๘

อธิบายเครื่องบูชา
และ
เครื่องนมัสการและโต๊ะหมู่บูชา

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จัดพิมพ์เผยแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๘

อธิบายเครื่องบูชา และ เครื่องนมัสการและโต๊ะหมู่บูชา

พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๖๘

ในพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๘ ณ วัดป้อมวิเชียรโชติการาม ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

ในวันเสาร์ที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๘

จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม ลิขสิทธิ์ของกรมศิลปากร

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

อธิบายเครื่องบูชา และ เครื่องนมัสการและโต๊ะหมู่บูชา.-- กรุงเทพฯ : โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๖๘.

๑๐๖ หน้า.

๑. พิธีทางศาสนาและพิธีกรรม. ๒. เครื่องบูชา. ๓. โต๊ะหมู่บูชา. I. ชื่อเรื่อง.

294.3138

ISBN 978-616-564-270-5

ที่ปรึกษา

นายบุญยพงศ์ โพธิ์วัฒน์อนันต์

นายทรงเกียรติ เทพประเสน

ว่าที่ร้อยตรี มานพ เพ็ญรัศมี

นายเจริญ บุตะเขียว

นายรัชฎ์ ลัทธิกา

ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ

รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารกิจการนักเรียนและบุคลากร

รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารทั่วไป

รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงบประมาณ

บรรณาธิการ

นายอรรคราวัณ ประชนันท์

กองบรรณาธิการ

นายอภิชาติ อุยน์ภรณ์

นายปัญญาพล บุลาตม

นายติสรณ์ จันทเดช

นายอภิเชษฐ์ เหล่าเจริญ

นายคมชาญ สุนทรวงศ์

นางสาวจิรณาด์ แผนสมบุรณ์

ออกแบบปก

นางสาวสุรัชธานี รัตนวรรณ

เชื้อเพื่อภาพประกอบเนื้อหา

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

นายพิชัย ยินดีน้อย

พระศรีวิจิตรากร (ปกรณ กิตติโร ป.ธ.๙)

ว่าที่ร้อยตรีปวิติ สุขประกอบ

พิมพ์ที่

บริษัท อมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน)

๓๗๖ ถนนชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี) เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๒๒ ๙๐๐๐ โทรสาร ๐ ๒๔๓๔ ๑๓๘๕

E-mail: aprint@amarin.co.th Website: www.amarin.com

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

จัดพิมพ์เป็นที่ระลึก

เนื่องในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
พุทธศักราช ๒๕๖๘

ณ วัดป่ามวิเชียรโชติการาม

ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาคร

วันเสาร์ที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ที่ วธ ๐๓๐๘/๒๖๔๓

กรมการศาสนา

๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร

เขตห้วยขวาง กทม. ๑๐๓๑๐

๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมเครื่องบริวารพระกฐิน พุทธศักราช ๒๕๖๘

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

อ้างถึง หนังสือโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ที่ ศธ ๐๔๒๙๐.๐๑/ว ๕๗๙ ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา มีความประสงค์จะขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมเครื่องบริวารพระกฐินเพื่อนำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษากาลถ้วนไตรมาสในเทศกาลกฐิน พุทธศักราช ๒๕๖๘ ณ วัดบ่อมวิเชียรโชติการาม ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ในวันเสาร์ที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๘ เวลา ๑๐.๐๐ น. ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กรมการศาสนาทราบแล้ว และได้ดำเนินการขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมเครื่องบริวารพระกฐินตามความประสงค์ ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายธีรัต ทิมพา)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมการศาสนา

กองศาสนพิธี

โทร. ๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๒

โทรสาร ๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๒

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : saraban@dra.mail.go.th

ที่ ๖๕-๐๓๐๘/๒๖๖๕

กรมการศาสนา
๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร
เขตห้วยขวาง กทม. ๑๐๓๑๐

๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมเครื่องบริวารพระกฐิน พุทธศักราช ๒๕๖๘

นมัสการ เจ้าอาวาสวัดป้อมวิเชียรโชติการาม

ด้วยโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา มีความประสงค์จะขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมเครื่องบริวารพระกฐินเพื่อน้อมนำมาถวายพระสงฆ์จำพรรษากาลถ้วนไตรมาสในเทศกาลกฐิน พุทธศักราช ๒๕๖๘ ณ วัดป้อมวิเชียรโชติการาม ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ในวันเสาร์ที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๘ เวลา ๑๐.๐๐ น.

กรมการศาสนาทราบแล้ว และจะได้ดำเนินการขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินพร้อมเครื่องบริวารพระกฐินตามความประสงค์ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ต่อไป

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดทราบ

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(นายธิต์ พิมพา)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมการศาสนา

กองศาสนพิธี

โทร. ๐ ๒๒๐๔ ๓๓๒๒

โทรสาร ๐ ๒๒๐๒ ๔๖๓๒

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : saraban@dra.mail.go.th

คำนำ

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาได้มาแจ้งสำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ว่ามีความประสงค์จะขออนุญาตพิมพ์หนังสือ เรื่อง อธิบายเครื่องบูชา พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และเรื่อง เครื่องนมัสการและโต๊ะหมู่บูชา ของกรมศิลปากร รวมเป็นเล่มเดียวกันเพื่อเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และเผยแพร่เป็นวิทยาทานในพิธี ถวายผ้ากฐินพระราชทานของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๘ ณ วัดบ่อมวิเชียรโชติการาม ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ในวันเสาร์ที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๘ กรมศิลปากรพิจารณาแล้วเห็นว่าหนังสือที่จะรวมพิมพ์ เล่มนี้เป็นหนังสือที่มีประโยชน์แก่การศึกษา ทรงคุณค่าด้านขนบธรรมเนียมและ ศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างสูง จึงยินยอมอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์

เรื่อง อธิบายเครื่องบูชา พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ จัดพิมพ์ครั้งแรกในพุทธศักราช ๒๔๗๑ ครั้งที่พระองค์ทรงดำรงตำแหน่ง นายกราชบัณฑิตยสภา โดยราชบัณฑิตยสภาจัดพิมพ์ถวายเป็นบรรณาการแด่พระภิกษุ สามเณร ที่มาเยี่ยมหอพระสมุดและพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร มีเนื้อหาว่าด้วย ธรรมเนียมแบบแผน ประเภทเครื่องบูชาต่าง ๆ ทั้งเครื่องบูชาอย่างไทย เครื่องบูชา อย่างมาหุ่ม และเครื่องบูชาอย่างโต๊ะจีน ทั้งยังอำนวยการไขข้อข้องในการศึกษาค้นคว้า อ้างอิงเกี่ยวกับชื่อเรียก ลักษณะการจัดเครื่องบูชาแต่ละประเภท และการประกวด ตั้งโต๊ะเครื่องบูชา อันเป็นธรรมเนียมที่นิยมอย่างมากในช่วงเวลานั้น ดังตอนหนึ่งใน พระนิพนธ์คำนำว่า “...การตั้งเครื่องบูชา ทั้งอย่างมาหุ่ม และหมู่โต๊ะจีน บูชาพระศรีรัตนตรัย ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นของพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์จัดมาตั้งเฉลิมพระราชมงคลเป็นอันมากด้วยกัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรรมการ ตัดสินรางวัล ได้ใช้พระราชนิยมครั้งรัชกาลที่ ๕ เป็นบรรทัดในการตัดสิน”

ส่วนเรื่อง เครื่องนมัสการและโต๊ะหมู่บูชา ที่นำมาพิมพ์รวมเล่มนี้ จัดพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิง หรั่ง กันตารัตติ ท.ช., ต.ม., ต.จ. เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๓ โดยกรมศิลปากรได้มอบให้ นางสาวเพลินพิศ กำราญ นักอักษรศาสตร์ ๕ (ตำแหน่งขณะนั้น) งานวัฒนธรรมและจารีตประเพณี กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ ค้นคว้าเรียบเรียงขึ้น และมีนายเศวต อินประดิษฐ์ ที่ปรึกษาสำนักพระราชวัง ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ต้นฉบับ และช่วยหาภาพประกอบ ซึ่งเนื้อหาครอบคลุมทั้งการจัดเครื่องนมัสการ เครื่องราชสักการะในงานพระราชพิธี งานบำเพ็ญพระราชกุศล ในพระบรมมหาราชวัง หรือภายนอกราชฐานและสถานที่ราชการ ตลอดจนการจัดตั้งที่สักการบูชาลักษณะต่าง ๆ ตามกระทรวง ทบวง กรม หรืองานพิธีสำคัญในหน่วยราชการ ถือเป็นหนังสือที่รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องนมัสการและโต๊ะหมู่บูชาไว้เป็นอย่างดี

กรมศิลปากร มีความยินดีที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาได้จัดพิมพ์หนังสือรวมเรื่องอันเป็นคุณูปการในด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อเป็นความรู้แก่นักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาและเผยแพร่เป็นวิทยาทานในพิธีถวายผ้ากฐินพระราชทาน และหวังว่ากุศลวิทยาทานในการนี้จะอำนวยความรู้และประโยชน์แก่ผู้อ่านโดยทั่วกัน

(นายพนมบุตร จันทรโชติ)

อธิบดีกรมศิลปากร

สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์

กันยายน ๒๕๖๘

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
หนังสือรับทั่วไป 87C
วันที่ 18 ก.ย. 2568
เวลา 15.00 น.

ที่ รธ ๐๔๐๘/ ๓๖๕๖

กรมศิลปากร
๘๑/๑ ถนนศรีอยุธยา
เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๑๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง อนุญาตจัดพิมพ์หนังสือที่เป็นลิขสิทธิ์ของกรมศิลปากร

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

อ้างถึง หนังสือโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ที่ ศธ ๐๔๒๙๐.๐๓/ ๘๖๔ ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๘

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำนำของหนังสือ จำนวน ๑ ชุด

๒. (ร่าง) ปกด้านหน้าและด้านหลังของปกใน จำนวน ๑ ชุด

ตามหนังสือที่อ้างถึง โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาแจ้งความประสงค์ขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือ เรื่อง อธิบายเครื่องบูชา พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และเรื่อง เครื่องมัสการ และโต๊ะหมู่บูชา ของกรมศิลปากร โดยพิมพ์รวมเป็นเล่มเดียวกัน จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม เพื่อเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และเผยแพร่เป็นวิทยาทานในพิธีถวายผ้ากฐินพระราชทานของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๘ ณ วัดบ่อมวิเชียรโชติการาม ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ในวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๘ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กรมศิลปากร พิจารณาแล้วมีความเห็นว่า หนังสือเรื่อง อธิบายเครื่องบูชา และเรื่อง เครื่องมัสการ และโต๊ะหมู่บูชา ที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษามีความประสงค์จะจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่เป็นวิทยาทานโดยไม่มีการจำหน่ายในเชิงพาณิชย์นั้น มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นหนังสือดี มีคุณค่า เป็นประโยชน์แก่การศึกษา สมควรเผยแพร่แก่สาธารณชน จึงเห็นควรอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์ ทั้งนี้ ได้ส่งคำนำของหนังสือและ (ร่าง) ปกด้านหน้าและด้านหลังของปกใน ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ และ ๒

ด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
เห็นชอบและพิจารณา หนังสือ จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ศาสตราจารย์ ดร. อรรถกฤษณ์
หนังสือที่ ๑๕๖๔/๒๕๖๘ กรมศิลปากร

เป็นความเห็น
☒ อนุมัติ
☐ อนุมัติเฉพาะบางประการ
☐ อนุมัติเฉพาะบางเรื่อง
☐ อนุมัติเฉพาะบางเรื่อง
☐ อื่นๆ

ขอแสดงความนับถือ

นายพนมบุตร จันทรโชติ
อธิบดีกรมศิลปากร

๐๕๓

นายพนมบุตร จันทรโชติ
(นายพนมบุตร จันทรโชติ)

ขอผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
18 ก.ย. 2568

สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์

กลุ่มจารีตประเพณี

โทร. ๐ ๒๑๖๔ ๒๕๐๓ - ๒ ต่อ ๒๐๓๒

ประชาชนอิเล็กทรอนิกส์ + fad@srababnail.go.th

CC : traditionfad@finearts.go.th

☒ อนุมัติ	นายพนมบุตร จันทรโชติ
☐ อนุมัติเฉพาะบางประการ	นายพนมบุตร จันทรโชติ
☐ อนุมัติเฉพาะบางเรื่อง	นายพนมบุตร จันทรโชติ
☐ อนุมัติเฉพาะบางเรื่อง	นายพนมบุตร จันทรโชติ
☐ อื่นๆ	นายพนมบุตร จันทรโชติ

การพิจารณาของผู้บริหารโรงเรียน

☒ อนุมัติ ☐ อนุมัติเฉพาะบางประการ
☒ เห็นชอบตามเสนอ ☐ สำเนาให้ต้น
☐ อนุมัติ ☐ อนุมัติ
☐ อื่นๆ

นายพนมบุตร จันทรโชติ
ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
22 ก.ย. 2568

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐิน ตามที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ขอพระราชทานไปทอดถวายยังที่ชุมนุมสงฆ์ ณ วัดป้อมวิเชียรโชติการาม ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ในวันเสาร์ที่ ๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๘ ตรงกับวันขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีมะเส็ง จุลศักราช ๑๓๘๗ เวลา ๑๐.๐๐ น.

ในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๘ การจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกเผยแพร่เป็นธรรมทาน ย่อมเป็นกุศลเจตนาอันสูงส่ง อย่างเคยปฏิบัติเป็นประจำทุกปี การเลือกสรรหนังสือย่อมต้องพินิจพิจารณา ทั้งนี้ เพื่อจะได้เป็นการเหมาะสมแก่กุลประโยชน์ แก่กาลเทศะและแก่เหตุผลโดยทั่วไป ในปีนี้โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาได้จัดพิมพ์หนังสืออันเป็นลิขสิทธิ์ของกรมศิลปากร เรื่อง อธิบายเครื่องบูชา พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และเรื่อง เครื่องนมัสการและโต๊ะหมู่บูชา ของกรมศิลปากร เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมและจารีตประเพณีแก่นักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาและมอบเป็นที่ระลึกแก่ผู้มีจิตศรัทธาที่มาร่วมงานพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน เพื่อถวายพระราชกุศล

การจัดพิมพ์ครั้งนี้ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาขอนมัสการขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ พระศรีวิจิตรากร (ปกรณ์ กิตติโร ป.ธ.๙) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร และขอขอบคุณ นายพิชัย ยืนดีน้อย และว่าที่ร้อยตรี ปฏิวัติ สุขประกอบ ซึ่งได้กรุณาเอื้อเฟื้อภาพสำหรับพิมพ์ประกอบเพื่อให้หนังสือนี้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาจึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ขอพระราชทานถวายพระราชกุศลในครั้งนี้ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ และขอให้ทุกท่านที่มี จิตตามุโหทนาในกฐินพระราชทานของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาให้ไปบุญด้วยอายุ วรณะ สุขะ พละ ตลอดจนกาลนาน เทอญ.

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๘

สารบัญ

หนังสือกรมการศาสนา	๔
คำนำกรมศิลปากร	๖
คำนำโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา	๙
กำหนดการพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน	๑๒
คำกล่าวถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน	๑๕
ข้อมูลการถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา	๑๖
เครื่องหมายราชการของจังหวัดสมุทรสาคร	๑๙
ประวัติวัดป่าอมวิเชียรโชติการาม	๒๐
ประวัติโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา	๒๙

อธิบายเครื่องบูชา พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

อธิบายเครื่องบูชา	๓๖
เครื่องบูชาอย่างไทย	๓๗
• เครื่องทองทิศของหลวง	
• เครื่องทองห้าของหลวง	
• เครื่องทองน้อย	
• กระบะเครื่องนมัสการ	
• กระบะเครื่องห้า	
• กระบะบูชาวิปัสสนาอย่างมีเชิง	
• กระบะบูชาอย่างไม่มีเชิง	
เครื่องบูชาอย่างม้าหมู่	๓๙
• ลายฮ่อเครื่องแต่งเรือน	
• ลายฮ่อเขียนผนังโบสถ์	
• ม้าหมู่ในพระอุโบสถวัดพระเชตุพน	
• หลักเครื่องบูชาม้าหมู่	

เครื่องบูชาอย่างโต๊ะจีน	๔๑
• เครื่องโต๊ะบูชาตามแบบจีน • เครื่องโต๊ะบูชาอย่างจีนซึ่งมาจัดแปลงเป็นของไทย • แหล่งเครื่องเล่นเทศน์มหาชาติว่าด้วยเครื่องโต๊ะบูชา • โต๊ะกิมตั้ง • โต๊ะเครื่องบูชาอย่างใหญ่ แบบหลวงในรัชกาลที่ ๕ • การจัดโต๊ะบูชา • ชั้นหลักโต๊ะบูชา	

เครื่องนมัสการและโต๊ะหมู่บูชา ของกรมศิลปากร

บทนำ	๕๘
• เครื่องนมัสการทองใหญ่ • เครื่องนมัสการพานทองสองชั้น • เครื่องนมัสการทองลงยาราชาวดี • เครื่องนมัสการทองลงยารอง • เครื่องนมัสการทองทิศ • เครื่องนมัสการทองน้อย • เครื่องนมัสการกระบะกลม • เครื่องนมัสการกระบะมุก • เครื่องนมัสการท่ายที่นั่ง • เครื่องนมัสการเครื่องแก้ว • เครื่องนมัสการบูชาying • เครื่องทรงธรรมสำหรับใหญ่ • ดอกไม้ ธูป เทียนแพ • โต๊ะหมู่บูชา	๖๒ ๖๓ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๕ ๖๘ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๑ ๗๒ ๘๕
บรรณานุกรม	๑๐๕

กำหนดการ

พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
ณ วัดป้อมวิเชียรโชติการาม ตำบลมหาชัย
อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร
วันศุกร์ที่ ๓๑ ตุลาคม - วันเสาร์ที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๘

วันศุกร์ที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ (ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีมะเส็ง)

เวลา ๑๖.๓๐ น.

- คณะผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
ส่วนราชการจังหวัดสมุทรสาคร และประชาชนผู้ร่วมพิธี
พร้อมกัน ณ มณฑลพิธี วัดป้อมวิเชียรโชติการาม
เพื่อประกอบพิธีเจริญพระพุทธมนต์
สมโภชผ้าพระกฐินพระราชทาน

เวลา ๑๗.๐๐ น.

- ประธานพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
- ประธานพิธีถวายพัทธองที่ระลึกแด่พระสงฆ์
- พิธีกรอาราธนาศีล ประธานสงฆ์ให้ศีล
- พิธีกรอาราธนาพระปริตร พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- ประธานพิธีกรวดน้ำ รับพร
- พระสงฆ์พรมน้ำพระพุทธมนต์
- เสร็จพิธี

วันเสาร์ที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๘ (ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีมะเส็ง)

เวลา ๐๙.๓๐ น.

- คณะผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
ส่วนราชการจังหวัดสมุทรสาคร และประชาชนผู้ร่วมพิธี
พร้อมกัน ณ มณฑลพิธี พระอุโบสถ วัดป้อมวิเชียรโชติการาม

เวลา ๑๐.๐๐ น.

- ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ประธานพิธีเดินทางมาถึงมณฑลพิธี พระอุโบสถ วัดบ่อแก้ว เชียงราย
- ประธานพิธีเดินทางไปยังโต๊ะหมู่ซึ่งตั้งผ้าพระกฐินพระราชทานไว้ ผู้ร่วมพิธีทุกคนลุกขึ้นยืน
- ประธานพิธีถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ แล้วเปิดกรวยดอกไม้ จากนั้นถวายความเคารพอีกครั้งหนึ่ง แล้วยืนมือทั้งสองยกผ้าพระกฐินพระราชทานจากพานแว่นฟ้าอุ้มประคองไว้ ยืนตรงแสดงความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ (ดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี)
- เมื่อเพลงสรรเสริญพระบารมีจบ ประธานพิธีถวายความเคารพ
- ประธานพิธีเชิญผ้าพระกฐินพระราชทาน เดินเข้าสู่ภายในพระอุโบสถ
- ประธานพิธีวางผ้าพระกฐินพระราชทานที่พานแว่นฟ้าตรงหน้าพระสงฆ์รูปที่ ๒
- ประธานพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย แล้วกราบ ๓ ครั้ง
- ประธานพิธีไปที่พานแว่นฟ้า หยิบผ้าห่มพระประธานส่งให้เจ้าหน้าที่
- ประธานพิธียกผ้าพระกฐินพระราชทานขึ้นประคอง หันหน้าไปทางพระประธาน ประนมมือ กล่าวนะโม ๓ จบ แล้วหันหน้ามาทางพระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
- ประธานพิธีวางผ้าพระกฐินพระราชทานบนพานแว่นฟ้า แล้วยกประเคนพระสงฆ์รูปที่ ๒ พร้อมประเคนพานเทียนพระปาติโมกข์ จากนั้นเข้าที่นั่งของประธานที่จัดไว้ ผู้ร่วมพิธีนั่งพร้อมกัน
- พระสงฆ์ทั้งหมดจะกระทำพิธีอุปโลกนกรรม และสวดญัตติทุติยกรรม พระสงฆ์รูปที่ได้รับฉันทานุมัติให้เป็นองค์ครองผ้าพระกฐินลงไปครองผ้าและกรานกฐินตามลำดับต่อไป

- ประธานพิธีถวายเครื่องบริวารพระกฐินแด่พระเถระองค์ครองแล้วกลับไปนั่ง ณ ที่ที่จัดไว้
- คณะผู้บริหาร คณะครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา หัวหน้าส่วนราชการจังหวัดสมุทรสาคร และแขกผู้มีเกียรติ ร่วมถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์ทั้งหมด ที่นั่งบนอาสน์สงฆ์
- ศาสนพิธีกรประกาศยอดเงินถวายพระสงฆ์ และปัจจัย เพื่อถวายพระราชากุศลบำรุงพระอาราม
- ประธานพิธีถวายปวารณาบัตรแด่เจ้าอาวาส
- พระสงฆ์ใช้พัดยศอนุโมทนา ถวายอดิเรก
- ประธานพิธีกรรดน้ำ รับพร
- ประธานพิธีมอบเงินบำรุงการศึกษาแก่โรงเรียน
- ประธานพิธีกราบลาพระรัตนตรัย กราบลาพระสงฆ์ และรับของที่ระลึก
- ประธานพิธีเดินไปถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ที่ประดิษฐาน เป็นเสร็จพิธี

การแต่งกาย

วันศุกร์ที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

- ผู้ร่วมพิธีแต่งกายชุดผ้าไทย ชุดสากลนิยม หรือชุดสุภาพ

วันเสาร์ที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๘

- ข้าราชการแต่งเครื่องแบบชุดปกติขาว
- ประชาชนทั่วไปแต่งกายชุดผ้าไทย ชุดสากลนิยม หรือชุดสุภาพ

คำกล่าว ถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

“นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ”
(ว่า ๓ จบ)

ผ้าพระกฐินทาน กับทั้งผ้าอาสนีสงฆ์บริวารทั้งปวงนี้
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ
กอบประด้วยพระราชศรัทธา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
พระราชทานตามที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
ขอพระราชทานมาทอดถวายยังที่ชุมนุมสงฆ์
ซึ่งจำพรรษากาลถ้วนไตรมาส
ในอาวาสวิหารนี้
ขอพระสงฆ์จงรับผ้าพระกฐินทานนี้
กระทำกฐินต์ถาวรกิจ ตามพระบรมพุทธานุญาต นั้นเทอญ.

ข้อมูลการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ได้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินเพื่อนำไปถวายพระสงฆ์ ซึ่งจำพรรษาากาลถ้วนไตรมาส ณ พระอารามหลวงต่าง ๆ เป็นประจำทุกปี ถือเป็น ประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียน ในการทะนุบำรุงและสืบทอดพระพุทธศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาได้เป็นเจ้าภาพงานถวายผ้าพระกฐิน พระราชทาน ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๐๐	วัดกลาง จังหวัดสมุทรปราการ
พ.ศ. ๒๕๑๗	วัดชัยพฤกษ์มาลา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๒๔	วัดปทุมคงคาราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๔
พ.ศ. ๒๕๒๖	วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๖
พ.ศ. ๒๕๒๗	วัดบรมวงศ์อิศรวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๒๗
พ.ศ. ๒๕๒๘	วัดปรมัยยิกาวาส อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๘
พ.ศ. ๒๕๒๙	วัดสุวรรณาราม กรุงเทพมหานคร วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๙
พ.ศ. ๒๕๓๐	วัดหนองแขวง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๓๐
พ.ศ. ๒๕๓๑	วัดชินวราราม กรุงเทพมหานคร วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๑
พ.ศ. ๒๕๓๔	วัดสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๔
พ.ศ. ๒๕๓๕	วัดราชบูรณะ กรุงเทพมหานคร วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

พ.ศ. ๒๕๓๖	วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๖
พ.ศ. ๒๕๓๗	วัดบรมวงศ์อิศรวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๗
พ.ศ. ๒๕๓๘	วัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๘
พ.ศ. ๒๕๓๙	วัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๔๐	วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๔๑	วัดเทพธิดาราม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๔๒	วัดบรมวงศ์อิศรวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๒
พ.ศ. ๒๕๔๓	วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร จังหวัดสิงห์บุรี วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓
พ.ศ. ๒๕๔๔	วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงราย วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๔
พ.ศ. ๒๕๔๕	วัดบรมวงศ์อิศรวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๕
พ.ศ. ๒๕๔๖	วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๖
พ.ศ. ๒๕๔๗	วัดหน้าพระเมรุราชิการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๗
พ.ศ. ๒๕๔๘	วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๘
พ.ศ. ๒๕๔๙	วัดเขาแก้ววรวิหาร จังหวัดสระบุรี วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๙
พ.ศ. ๒๕๕๐	วัดบรมวงศ์อิศรวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๐
พ.ศ. ๒๕๕๑	วัดเสนาสนารามราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๑
พ.ศ. ๒๕๕๒	วัดโพธิ์สมภารณ์ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๒
พ.ศ. ๒๕๕๓	วัดบุญยืน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

พ.ศ. ๒๕๕๔	วัดในวัง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๔
พ.ศ. ๒๕๕๕	วัดสำราญนิเวศ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕
พ.ศ. ๒๕๕๖	วัดบรมวงศ์อิศรวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖
พ.ศ. ๒๕๕๗	วัดโพธารามมหาวิหาร (วัดเจ็ดยอด) อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๗
พ.ศ. ๒๕๕๘	วัดไผ่ล้อม อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
พ.ศ. ๒๕๕๙	วัดเจ็ดยอด อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๙
พ.ศ. ๒๕๖๐	วัดบรมวงศ์อิศรวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๐
พ.ศ. ๒๕๖๑	วัดเขากาเจติยาราม อำเภอเขากา จังหวัดบึงกาฬ วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
พ.ศ. ๒๕๖๒	วัดศรีโคมคำ อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๒
พ.ศ. ๒๕๖๓	วัดศาลาลอย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๓
พ.ศ. ๒๕๖๔	วัดแจ้งวรวิหาร อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔
พ.ศ. ๒๕๖๕	วัดบรมวงศ์อิศรวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๕
พ.ศ. ๒๕๖๖	วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖
พ.ศ. ๒๕๖๗	วัดศรีจันทร์ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๗
พ.ศ. ๒๕๖๘	วัดป้อมวิเชียรโชติการาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เครื่องหมายราชการ จังหวัดสมุทรสาคร

ที่มา: ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๑ ตอนพิเศษ ๑๒๙ ง วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๔๗
ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดภาพเครื่องหมายราชการตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายราชการ
พุทธศักราช ๒๔๘๒ (ฉบับที่ ๒๑๔)

รูปเรือสำเภาจีนแล่นอยู่ในทะเล ด้านหลังเป็นโรงงานและปล่องไฟ หมายถึง
ในสมัยอยุธยา มีบรรดาเรือสินค้าของชาวจีนและแขกมะละกา มาค้าขายที่เมืองนี้มาก
และเป็นที่จอดพักของสำเภาจีนเหล่านั้นด้วย บริเวณนี้จึงเรียกว่า “บ้านท่าจีน”

จังหวัดสมุทรสาคร ใช้อักษรย่อว่า
“สค”

คำขวัญประจำจังหวัด
เมืองประมง ดงโรงงาน ลานเกษตร เขตประวัติศาสตร์

ดอกไม้ประจำจังหวัด/ต้นไม้ประจำจังหวัด

ต้นพญาสัตบรรณ

เป็นพรรณไม้มงคลพระราชทานประจำจังหวัดสมุทรสาคร เห็นได้ชัดว่ามีดอกทั่วไป
ต้นต้นเปิดเป็นพรรณไม้ยืนต้น เปลือกสีเทาอ่อน ใบเรียงกันเป็นวงคล้ายต้นเบ็ด
มีดอกสีขาวอมเขียว เป็นผลสืบเนื่องบงช่อตามปลายกิ่ง

ประวัติ วัดป้อมวิเชียรโชติการาม

ประวัติวัดป้อมวิเชียรโชติการาม

วัดป้อมวิเชียรโชติการาม เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ ตั้งอยู่เลขที่ ๘๕๗ บ้านป้อม ถนนเจริญภาพ ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ ๑๙ ไร่ ๗๖ ตารางวา โฉนดที่ดินเลขที่ ๗๗๐๐ อาณาเขตทิศเหนือ จดถนนสุรศักดิ์ ทิศใต้ จดแม่น้ำท่าจีน ทิศตะวันออก จดถนนเจริญภาพและสถานที่ราชการ ทิศตะวันตก จดที่ดินเอกชน มีที่ธรณีสงฆ์ จำนวน ๒ แปลง เนื้อที่ ๓๖ ไร่ ๒ งาน ๑๐ ตารางวา

แม่น้ำท่าจีน

เงินตามเป็นอันมาก คลองนั้นได้ชื่อ “คลองมหาชัย” ตราบเท่าทุกวันนี้ ต่อมาในแผ่นดินสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ยกเมืองสาครบุรีขึ้นกรมเจ้าท่า ความปรากฏตามประชุมพงศาวดาร ฉบับความสำคัญของหลวงตรีวิจิตรวาทการว่า “...แบ่งหัวเมืองขึ้น กลาโหม, มหาดไทย, กรมเจ้าท่า ในรัชกาลที่ ๑ กรุงรัตนโกสินทร์ ...ยังคงเมืองขึ้นกรมท่า อีก ๘ เมือง คือ เมืองนนทบุรี ๑ เมืองสมุทรปราการ ๑ เมืองสาครบุรี ๑ ...” สร้างป้อมวิเชียรโชฎิกร และขุดคลองสุนัขหอน พ.ศ. ๒๓๗๑ ในสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ความปรากฏตามพระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ว่า “...ที่เมืองสาครบุรี ก็โปรดให้พระยาโชฎิกราชเศรษฐี (ทองจีน) ไปทำป้อมที่ทางร่วมริมปากคลองมหาชัยป้อม ๑ ครั้นแล้วโปรดให้ชื่อ “ป้อมวิเชียรโชฎิกร” ค่าแรงเงินถือปูนเงิน ๔๗ ชั่ง ๑๕ ตำลึง ๓ บาท ๒ สลึง ๑ เพื่ออง โปรดให้ยกเอาครัวมอญในเจ้าพระยามหาโยธา ซึ่งไปตั้งทำมาหากินอยู่ที่เมืองสาครบุรี เจ้ากรมป้อมชื่อหลวงพหลมहिมา ขุนเดชาชำนาญ ผลิตทอง แล้วโปรดให้เจ้าพระยาพระคลัง เป็นแม่กองไปขุดคลองสุนัขหอน เจ้าพระยาพระคลังวิเคราะห์ดูเห็นว่าน้ำชนกันตรงนั้นคงตันเขินทุกแห่ง ถ้าขุดคลองแยกเข้าไปที่น้ำชนนั้นก็จะไม่ตันเขิน จึงจ้างจีนขุดที่น้ำชน แยกเข้าไปทุ่งริมบ้านโพธิ์หักสาย ๑ แล้วขอแรงกระเบือราษฎร

ชาวบ้านลงลุยในคลองนั้น น้ำขึ้นลงเชียวก็ลิกอยู่ได้ ไม่ตื่นมาจนทุกวันนี้ ลั่นเงินค่าแรง จินชุดเป็นเงิน ๑๒๐ ซึ่ง ๔ ตาลึง ๑ สลึง ๑ เฟื้อง...” ปัจจุบันป้อมวิเชียรโชฎิกแม้จะทรุดโทรมไปบ้าง แต่ก็ยังมั่นคงแข็งแรงได้รับการอนุรักษ์ปรับปรุงให้เป็นสวนสาธารณะ และสวนสุขภาพ เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และออกกำลังกาย ดังนั้นจึงสันนิษฐานว่า เมื่อได้สร้างป้อมวิเชียรโชฎิกและหมู่บ้านขึ้นแล้วถึงได้สร้างวัดขึ้นเพื่อเป็นที่ประกอบบุญกุศลตามแบบอย่างของผู้นับถือพุทธศาสนา วัดป้อมวิเชียรโชติการาม ชาวบ้านมักเรียกว่า “วัดบ้านป้อม” ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ติดกับป้อมวิเชียรโชฎิก ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อปีพุทธศักราช ๒๓๒๘ เขตวิสุงคามสีมา กว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๖ เมตร ผูกพัทธสีมา ปีพุทธศักราช ๒๔๑๘ พระมหาสมัย กมโล เจ้าอาวาสรูปที่ ๔ ได้เริ่มปรับปรุงวัดตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๐๘ เป็นต้นมา ซึ่งเดิมที่วัดเป็นที่ลุ่มมีน้ำท่วมขังตลอดปีและการคมนาคมใช้ได้เพียงทางเรืออย่างเดียว เสนาสนะชำรุดทรุดโทรม จึงได้ก่อสร้างกุฏิสงฆ์ทรงไทย ยกพื้นสูง เพื่อหนีน้ำท่วม โดยก่อสร้างด้วยไม้ จำนวน ๑๐ หลัง ล้อมรอบหอนันและหอสดมณต์ ซึ่งก่อสร้างด้วยไม้เช่นกัน การสร้างวัดในลักษณะนี้เป็นรูปแบบการก่อสร้างวัดแบบชาวมอญ แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้รับการยกย่องเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างจากกรมการศาสนาใน พ.ศ. ๒๕๓๐ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗ พระราชมัญญี (พระมหาสมัย กมโล) ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๖ ได้มรณภาพลง พระราชปริยัติคุณ (สมพงษ์ สุวโจ) เจ้าอาวาสรูปที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๖๘) ได้เริ่มทำการพัฒนาวัดอีกครั้งในต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยยกกุฏิสงฆ์ทั้ง ๑๐ หลัง หอนัน หอสดมณต์ หอพระไตรปิฎก ให้สูงขึ้น ถมพื้นวัดทั้งหมดเพื่อป้องกันน้ำท่วม และทำการตบแต่งกุฏิขึ้นล่างเป็นหอนัน เพื่อให้ใช้สอยประโยชน์ได้มากที่สุด ปรับปรุงบริเวณวัดด้วยการปลูกต้นไม้ให้มีความสวยงามร่มรื่น และปลูกสัตว์หนอนทางเดินภายในวัดเพื่อความสะดวกสบายแก่ผู้ที่มาบำเพ็ญกุศลที่วัด และใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้เป็นทั้งสถานที่ประชุม สถานที่สวดธรรมสนามหลวง และสนามสวดบาสีสนามหลวง เป็นประจำทุกปี เมื่อการพัฒนาวัดด้านเสนาสนะได้แล้วเสร็จ พระมหาสมัย กมโล ขณะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาครได้ห่วงใยการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสงฆ์สามเณรในเขตจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งไม่แพร่หลาย มีเพียงการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรม ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีเพียง ๒ วัดเท่านั้น จึงได้เปิดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๑ มีจำนวนนักเรียนประมาณ ๔๐ รูป มี ๓ ชั้นเรียน คือชั้นบาลีไวยากรณ์ประโยค ๑ - ๒ และ

เปรียญธรรม ๓ ประโยค ปีต่อ ๆ มา ได้มีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ปัจจุบันเปิดสอนถึงชั้นประโยค ป.อ.๖ ส่วนประโยค ป.อ.๗ - ๘ - ๙ ทางวัดได้สนับสนุนโดยการจัดรถรับ - ส่ง ไปเรียนที่วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันสำนักเรียนวัดป้อมวิเชียรโชติการามได้รับการแต่งตั้งเป็นสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดสมุทรสาคร

วัดป้อมวิเชียรโชติการามได้พัฒนาวัดเป็นลำดับมาจนได้รับการยกย่อง คือ วัดพัฒนาตัวอย่างจากกรมการศาสนา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ วัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่นจากกรมการศาสนา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้รับการแต่งตั้งเป็นสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ประจำจังหวัดสมุทรสาคร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ เขตวิสุงคามสีมา กว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๖ เมตร

ปูชนียวัตถุ

๑. พระประธานในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปเนื้อโลหะ สร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ ๒. พระพุทธรูปศิลาแดง ที่ชาวบ้านเรียกว่า “หลวงพ่อด่าง” ๓. พระพุทธรูปจิรปรากฏ (หลวงพ่อเพชร) ซึ่งทางวัดได้หล่อขึ้นเป็นพระประธานประจำพระอุโบสถหลังใหม่

การศึกษา

มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เปิดสอนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเปิดสอนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เปิดสอนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘

การบริหารและการปกครอง

มีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนาม คือ รูปที่ ๑ พระอุปัชฌาย์ทอง รูปที่ ๒ พระครูสาครคุณารูปที่ ๓ พระมหาเข็ม โชติปาโล รูปที่ ๔ พระรามัญมณี (สมัย กมโล) พ.ศ. ๒๔๙๘-๒๕๓๗ รูปที่ ๕ พระราชปริยัติคุณ (สมพงษ์ สุวโจ) พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๖๘

พระราชปริยัติคุณ (สมพงษ์ สุวโจ) ได้ถึงมรณภาพเมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๘ เป็นเหตุให้ผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดป้อมวิเชียรโชติการามว่างลง การประชุมมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๘ จึงมีมติแต่งตั้ง พระครูสาครสิลโสภณ (ประสิทธิ์ชัย ปิยวงโณ) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดป้อมวิเชียรโชติการาม ให้เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดป้อมวิเชียรโชติการาม พระอารามหลวง

ประวัติ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เดิมชื่อ “โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” เป็นโรงเรียนสหศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย ถือกำเนิดขึ้นตามแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช ๒๔๗๙ เดิมโรงเรียนสังกัดอยู่กับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเตรียมนักเรียนแผนกต่าง ๆ ไว้สำหรับเข้าศึกษาในคณะต่าง ๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยโดยเฉพาะ สภามหาวิทยาลัยได้ลงมติให้จัดตั้งโรงเรียน “เตรียมอุดมศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” เมื่อวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๐ และให้ใช้ “พระเกี้ยว” เป็นสัญลักษณ์ประจำโรงเรียน โดยใช้สถานที่ของโรงเรียนมัธยมหอวัง ถนนพญาไท เป็นที่ตั้ง และแต่งตั้งให้ ศ.ม.ล.ปิ่น มาลากุล เป็นผู้อำนวยการคนแรก โรงเรียนเปิดเรียนวันแรกเมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ และนักเรียนเริ่มเรียนตามตารางสอน เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๑

ศ.ม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้วางนโยบายเป็นหลักการเบื้องต้นไว้ดังนี้
หลักการเบื้องต้นที่ได้ยึดถือเป็นนโยบาย มีดังนี้

๑. คุณภาพการส่งสอนอบรมจะต้องอยู่ในระดับสูง
๒. อาจารย์จะต้องเอาใจใส่ ตลอดจนนอกเวลาเรียนและจะต้องช่วยเหลือ
นักเรียนเป็นรายบุคคลเมื่อจำเป็น
๓. นักเรียนจะต้องเข้าอยู่ในระเบียบที่ดีตั้งแต่แรก
๔. โรงเรียนจะต้องจัดให้นักเรียนเล่าเรียนให้มีความสุข และสะดวกสบายตาม
สมควร
๕. นักเรียนหญิงและชาย เข้าสมาคมกันได้ แต่จะต้องอยู่ในที่เปิดเผยและไม่มี
ความลับ
๖. โรงเรียนจะต้องติดต่อกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดและให้เกิดความเข้าใจกันดี
๗. งานแผนกทะเบียน จะต้องละเอียดที่สุด เพื่อเป็นเครื่องมือของการควบคุม
ดูแลและอบรม
๘. ทั้งอาจารย์และนักเรียนจะต้องรักษาเกียรติของตนและชื่อเสียงของโรงเรียน

หลักการเหล่านี้โรงเรียนมิได้เคยเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่อยู่ในความรู้สึก
พอจะนับว่าเป็นนโยบายที่คณะอาจารย์เห็นชอบร่วมกัน และถือปฏิบัติมาตั้งแต่แรกตั้ง
โรงเรียน ที่มีเป็นลายลักษณ์อักษรปรากฏอยู่ในรายงานการประชุมอาจารย์ครั้งแรก
ซึ่ง ม.ล.จิตรสาร ชุมสาย เป็นผู้จัดไว้ว่า

“อบรมนักเรียนให้เหมาะที่จะเรียนต่อในมหาวิทยาลัย
และเหมาะตามแผนกที่สมัครเรียน และให้อยู่ในโรงเรียน
ด้วยความเรียบร้อยที่สุด ทางโรงเรียนจะถืองานเป็นใหญ่อย่างเดียว
ครุมีหน้าที่ร่วมกันอบรมสั่งสอนนักเรียนทุกคน
และพร้อมจะช่วยเหลือกันเสมอ”

১৯৯৯ ১৯ ১২ মার্চ

นโยบายเบื้องต้นนี้อาจสรุปเป็นวิสัยทัศน์ได้ว่า

“สร้างนักเรียนให้เป็นผู้มีความรู้และมีคุณธรรม พร้อมสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา” ซึ่งได้กลายมาเป็นคำขวัญประจำโรงเรียน “มีความรู้คู่คุณธรรม” และ “ความเป็นเลิศทางวิชาการและคุณธรรม”

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๙๐ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ได้โอนย้ายไปสังกัด กรมวิสามัญศึกษา และมีระเบียบกำหนดให้นักเรียนที่เรียนจบการศึกษาจากโรงเรียนนี้ ต้องสอบคัดเลือกเข้าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเช่นเดียวกับนักเรียนชั้นเตรียมอุดมศึกษาของโรงเรียนทั่วไป ทั้งยังได้ตัดคำว่า “แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ออก คงเหลือคำว่า “โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา” เท่านั้น แต่ยังคงใช้พระเกี้ยวและสีชมพูเป็น สัญลักษณ์ของโรงเรียน ตามความที่ ศ.ม.ด.ปิ่น มาลากุล ได้บันทึกว่า

“โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยชื่อยาวนัก

จึงได้เปลี่ยนเป็นเตรียมอุดมศึกษาเฉย ๆ

แต่พระเกี้ยวนั้นเป็นของสูง จะทิ้งขว้างกันได้อย่างไร

โรงเรียนได้เก็บไว้เป็นเครื่องหมายรวมจิตใจ

ของอาจารย์และนักเรียนจนกระทั่งทุกวันนี้”

สัญลักษณ์ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

พระเกี้ยว

สีประจำโรงเรียน
สีชมพู

สิ่งสักการะประจำโรงเรียน

ศาลพระปรีวรรดิเทพ

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เพลงประจำโรงเรียน
ปิ่นหยัย

ต้นไม้ประจำโรงเรียน
จามจุรี

คติธรรม

นิमितฺ สํ อรูปํ กตญญกตเวทิตา

ความกตัญญูกตเวทิตะ เป็นเครื่องหมายของคนดี

เอกลักษณ์

ความเป็นเลิศทางวิชาการและคุณธรรม

อัตลักษณ์

ต.อ. ต้นกล้าของแผ่นดิน

อธิบายเครื่องบูชา

พระนิพนธ์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

คำนำ

เมื่องานฤดูหนาวปีนี้ มีการตั้งเครื่องบูชา ทั้งอย่างมาหมู่ และหมู่โต๊ะจีน บูชาพระศรีรัตนตรัยที่ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นของพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ จัดมาตั้งเฉลิมพระราชศรัทธาเป็นอันมากด้วยกัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้า เป็นนายกรรมการตัดสินรางวัล ได้ใช้พระราชนิยมครั้งรัชกาลที่ ๕ เป็นบรรทัด ในการตัดสิน พระราชาคณะหลายองค์แสดงความประสงค์แก่ข้าพเจ้า ว่าใครจะทราบ ลักษณะการจัดเครื่องบูชาที่ถือกันว่าเป็นแบบแผนทางฝ่ายคฤหัสถ์ ข้าพเจ้ารับจะ แต่งอธิบายแล้วพิมพ์ถวายในวันพระสงฆ์มาชมพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครเมื่อ เข้าพรรษาปีนี้ตามเคย สมเด็จพระสังฆราชเจ้าก็ทรงอนุโมทนาด้วย ข้าพเจ้าจึงได้ แต่งหนังสือขึ้น เสียตายอยู่หน่อยที่ประจบเวลามีธุระอื่นพัวพัน พึ่งได้ลงมือแต่ง เมื่อจวนจะเข้าพรรษาอยู่แล้ว จึงกล่าวความได้แต่โดยย่อพอเป็นประโยชน์ทันการ

ดํ ๑๖ ๑๖๖๖๖๖

นายกราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๑

อธิบายเครื่องบูชา

เครื่องบูชาของไทย ถ้าว่าตามแบบแผนใช้ของ ๔ สิ่งเป็นสำคัญ คือ เทียน ๑ รูป ๑ ข้าวตอก ๑ ดอกไม้ ๑ แต่ตามที่ใช้กันเป็นปกติในพื้นที่เมือง ไทยทางฝ่ายใต้เช่นในกรุงเทพฯ นี้เป็นต้น ชอบใช้แต่ดอกไม้ รูปเทียน ข้าวตอกหาใครใช้ไม่ ส่วนไทยทางข้างเหนือ เช่นในมณฑลพายัพชอบใช้แต่เทียนกับข้าวตอกดอกไม้ รูปหาใช้ไม่ ที่ผิดกันเช่นนั้น สันนิษฐานว่าเต็มเห็นจะเป็นด้วยในท้องถิ่นหาของซึ่งลดยเสียมิใครได้สะดวกเหมือน ๓ สิ่งซึ่งคงใช้อยู่ จึงมักลดยสิ่งหนึ่ง แล้วก็เลยติดเป็นประเพณีมา แต่เครื่องนมัสการของหลวงยังคงใช้ของ ๔ สิ่งตามแบบอยู่จนทุกวันนี้

เมื่อจะแต่งหนังสือนี้ได้ลองสืบสวนหาต้นตำราว่าเหตุใดจึงใช้ของ ๔ สิ่งดังกล่าวมาเป็นเครื่องบูชา จะมีมูลมาแต่ที่ไหน ได้ความว่าตามตำราพราหมณ์ในมณฑลประเทศ แต่โบราณ มีกระบวนใช้เครื่องบูชาหลายอย่างมาก เครื่องบูชาทั้ง ๔ สิ่งของไทยใช้ก็มีอยู่ในตำราพราหมณ์ด้วยเหมือนกัน ถ้าจะลงเนื้อเห็นว่าไทยได้ตำราเครื่องบูชามาแต่พราหมณ์ชาวมัณฑลประเทศก็เห็นจะพอไปได้ แต่มีข้อประหลาดน่าพิศวงอยู่อย่างหนึ่งที่เครื่องบูชาของชาวประเทศอื่น เช่น จีนแลญี่ปุ่นก็ดี หรือที่ถือศาสนาอื่น เช่นพวกฝรั่ง ถือศาสนาคริสต์อย่างลัทธิโรมันคาทอลิกก็ดี หรือแขกถือศาสนาอิสลามก็ดี วัตถุที่ใช้เป็นเครื่องบูชาดูเป็นทำนองเดียวกันกับไทยทั้งนั้น คือ

๑. สิ่งซึ่งให้แสงสว่าง ใช้เทียนบ้าง ตะเกียงบ้าง โคมบ้าง อย่าง ๑
๒. สิ่งซึ่งเผาให้เกิดควันดับไล่โรค ใช้ธูปบ้าง เนื้อไม้บ้าง แลก่ายานบ้าง อย่าง ๑
๓. สิ่งซึ่งให้เกิดประทีปกลิ่นหอม ใช้ดอกไม้แลข้าวตอก เป็นต้น อย่าง ๑

จะเกิดด้วยมูลอย่างใด จะเอาอย่างตามกันหรือว่าต่างพวกต่างคิดแต่ไปพ้องกัน เป็นประการอันใดยังค้นไม่ได้ความชัด

อธิบายเครื่องบูชาซึ่งจะแสดงในหนังสือนี้ จะว่าแต่ด้วยกระบวนแต่งตั้งเครื่องบูชา เช่นใช้เป็นแบบอยู่ในประเทศสยามทุกวันนี้ มีลักษณะต่างกันเป็น ๓ ประเภท จะเรียกตามสะดวกแก่การแต่งหนังสือว่า “เครื่องบูชาอย่างไทย” ประเภท ๑ “เครื่องบูชาอย่างไทยแกมจีน” หรือ “ม้าหมู่” ประเภท ๑ “เครื่องบูชาอย่างจีนแกมไทย” หรือ “โต๊ะจีน” ประเภท ๑ แสดงอธิบายทีละประเภทต่อไป

เครื่องบูชาอย่างไทย

เครื่องบูชาอย่างไทยซึ่งใช้อยู่เป็นอย่างบริบูรณ์เต็มแบบในเวลานี้ คือ เครื่องนมัสการของหลวงอย่าง ๑ เรียกว่า “เครื่องทองทิศ” (ดูรูปที่ ๑) ซึ่งสำหรับสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทรงบูชาพระรัตนตรัยในงานพระราชพิธีใหญ่มีเตียงทองตั้ง เชิงเทียนแถวหนึ่ง ๕ เชิง เชิงรูปแถวหนึ่ง ๕ เชิง พานข้าวตอกแถวหนึ่ง ๕ พาน พานดอกไม้แถวหนึ่ง ๕ พาน

รองลงมาถึงเครื่องห้า (ดูรูปที่ ๒) สำหรับพระเจ้าแผ่นดินทรงบูชาพระธรรมเวลาทรงสดับเทศนา มีเชิงเทียน ๒ กระถางปักธูป ๑ กรวยปักดอกไม้ ๕ กรวย ตั้งในพานทองลงยาราชาวดี

อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า “เครื่องทองน้อย” สำหรับสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทรงบูชาเฉพาะวัดดู เช่น พระบรมอัฐิ เป็นต้น มีเชิงเทียน ๑ เชิงรูป ๑ กรวยปักดอกไม้ ๓ กรวย ตั้งในพานทองลงยาราชาวดี (ดูรูปที่ ๓)

มีเครื่องบูชาซึ่งเป็นอย่างย่อลงมาจาก ๓ ชนิด ที่กล่าวมาแล้วอีกหลายอย่างจะว่าแต่เฉพาะซึ่งมักใช้กันชุกชุม คือ

อย่างที่ ๑ เรียกว่า “กระบะเครื่องนมัสการ” มีแต่ของหลวงสำหรับทรงบูชาพระรัตนตรัยในงานพระราชพิธีขนาดเล็ก (ดูรูปที่ ๔) มีกระบะเชิง ถมยาหรือประดับมุก ในนั้นจัดเครื่องตั้งเหมือนอย่างเครื่องทองทิศที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นแต่นายยอมลงตามวังเจ้านายผู้ใหญ่ก็ใช้อย่างนี้เป็นเครื่องทรงบูชาพระรัตนตรัยในงานต่าง ๆ เช่นของหลวงใช้เครื่องทองทิศ (บางที่กระบะอย่างนี้จะเป็เครื่องนมัสการของเดิม เอาแบบไปขยายเป็นเครื่องทองทิศก็เป็นได้)

อย่างที่ ๒ “กระบะเครื่องห้า” มีของหลวงสำหรับบูชาพระธรรมตั้งที่เตียงพระสดด แลมักใช้เป็นเครื่องบูชาพระรัตนตรัยเวลาถึงงานตามวังเจ้านายแลบ้านขุนนางผู้ใหญ่ (ดูรูปที่ ๕) มีกระบะเชิง ของเจ้านายมักประดับมุกล้วน ของขุนนางมักประดับมุกแถมเบี้ย^๑ ในนั้นแถวหน้าตั้งเชิง ๕ เชิง เป็นเชิงเทียน ๔ เชิงรูปอยู่กลาง ๑ แถวในตั้งพานดอกไม้ ๔ พาน (สันนิษฐานว่าเดิมเห็นจะเป็นพานดอกไม้ ๒ พานข้าวตอก ๒)

^๑ กระบะเชิงมุกแถมเบี้ยของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ยังอยู่ที่เจ้าพระยาบดินทรเดชาฯ นิต (แยม ฅ นคร) ผู้เป็นหลาน

อย่างที่ ๓ เป็นเครื่องบูชาอย่างน้อย มีเชิงเทียน ๑ เชิงรูป ๑ พานหรือถ้วยใส่ดอกไม้ ๒ (สันนิษฐานว่าเดิมจะเป็นพานดอกไม้ ๑ พานข้าวตอก ๑) แต่เครื่องรองใช้ผิดกันตามชนิดบุคคล

ถ้าเป็นพระภิกษุสงฆ์ ใช้กระบะเชิงอย่างเล็ก เช่น ถวายในบริวารบวชนาค แลบริวารภิกษุ พระมักใช้เครื่องบูชาอย่างนี้เมื่อนั่งวิปัสสนา จึงเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า “เครื่องบูชาวิปัสสนา” (ดูรูปที่ ๖)

ถ้าเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ทางฝ่ายคฤหัสถ์ เครื่องรองมักใช้พาน แต่ผู้หญิงมักชอบใช้กระบะไม่มีเชิง (ดูรูปที่ ๗) รองลงไปจากที่กล่าวมา ก็มีแต่เทียนดอก ๑ รูปดอก ๑ ดอกไม้ช่อ ๑ (หรือกระทง ๑) ถือไปปักแถว ณ ที่ซึ่งเขาเตรียมไว้รับในที่ม้าน

เครื่องบูชาอย่างม้าหมู่

ที่สมมติว่าเครื่องบูชาชนิดนี้เป็นของไทยแกมจีนนั้น เพราะความคิดที่จัดเป็นเครื่องบูชาเป็นความคิดไทย แต่กระบวนที่จัดเอาอย่างมาจากที่จีนเขาจัดตั้งเครื่องแต่งเรือน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ลายฮ่อ” ซึ่งจีนชอบเขียนฉาก แลเขียนเป็นลายแจกันแลของเครื่องถ้วยชามอย่างอื่น (ดูรูปที่ ๘) จีนเรียกว่า “ลายปักไก่” เป็นของที่ได้เห็นกันมาในประเทศนี้เห็นจะช้านานแล้ว แต่ตามเรื่องตำนานปรากฏว่าเมื่อในรัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงสร้างสวนขวาที่ในพระบรมมหาราชวัง (ตรงบริเวณสวนคิวาลัยบัดนี้) ครั้งนั้นประจวบเวลาราชทูตไทยออกไปเมืองปักกิ่งไปได้เครื่องแต่งเรือนอย่างจีนเข้ามาจัดแต่งพระตำหนักที่ในสวนขวา เป็นเหตุให้เกิดนิยมกันขึ้นเป็นที่แรกว่าเป็นของงามน่าดู ถึงเอาไปผูกเป็นลายเขียนผนังโบสถ์ แต่คิดดัดแปลงไปให้เป็นเครื่องพุทธบูชายังมีปรากฏอยู่ทุกวันนี้ที่พระอุโบสถวัดราชโอรส (ดูรูปที่ ๙) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างตั้งแต่มหาดำรงพระยศเป็นพระเจ้าลูกยาเธออยู่ในรัชกาลที่ ๒ แล้วเจ้าพระยานิกรบดินทร (โต ต้นสกุล กัลยาณมิตร) เอาอย่างมาเขียนฝาผนังพระอุโบสถวัดกัลยาณมิตร ซึ่งสร้างเมื่อในรัชกาลที่ ๓ นั้น เป็นต้น สันนิษฐานว่า แม้ในชั้นนั้นก็ยังไม่เกิดเครื่องบูชาอย่างม้าหมู่ มาจนเมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบูรณะวัดพระเชตุพน เมื่อจะฉลองวัดพระเชตุพนใน พ.ศ. ๒๓๙๑ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริโดยอนุโลมตามลายฮ่อซึ่งเขียนผนังโบสถ์ดังกล่าวมาแล้ว ให้สร้างม้าหมู่ขึ้นสำหรับตั้งเครื่องบูชาหน้าพระประธานในพระอุโบสถวัดพระเชตุพน เป็นม้าหมู่ใหญ่ ๑๑ ตัว (ดูรูปที่ ๑๐) และทรงพระราชดำริให้สร้างม้าหมู่ขนาดเล็ก มีม้าสำหรับตั้งเครื่องบูชาหมู่ละ ๔ ตัว ตั้งประจำพระวิหารทิศสันนิษฐานว่าเครื่องบูชาอย่างม้าหมู่เกิดขึ้นด้วยพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งฉลองวัดพระเชตุพนเป็นเดิม แล้วผู้นิยมนักเฝ้าแบบอย่างทำกันต่อมาจนทุกวันนี้

เครื่องบูชาอย่างม้าหมู่ที่ใช้เวลามีการงาน ใช้เป็นที่ตั้งพระพุทธรูปประกอบกับเครื่องบูชา เช่น ในงานทำบุญเรือนเป็นต้นก็มี ใช้แต่เป็นอย่างเครื่องประดับ เช่น ตั้งที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามเมื่องานฤดูหนาว เป็นต้นก็มี ถ้าใช้ตั้งพระพุทธรูปต้องถือว่าที่ตั้งพระเป็นสำคัญ คือจะตั้งอย่างไรให้เป็นสง่างาม เหลือที่ตั้งพระเท่าใดจึงจัดเครื่องบูชาเข้าประกอบ คือ เชิงเทียนแลเครื่องปักดอกไม้เป็นต้น ถ้าตั้งม้าหมู่เครื่องบูชา

เป็นอย่างเครื่องประดับโดยเฉพาะมีการประกวดกัน มีเครื่องกำหนดสำหรับตัดสินว่าดี หรือเลวด้วยหลักดังอธิบายต่อไปนี้ คือ

๑. ความสะอาดเป็นข้อสำคัญอย่างยิ่ง ถึงตัวผ้าห่มแลเครื่องตั้งเครื่องประดับจะดีปานใด ถ้าปล่อยให้เปื้อนเปรอะสกปรก ก็อาจถูกตัดสินเป็นตกไม่ได้รางวัล เพราะความผิดของเจ้าของ

๒. ตัวผ้าห่มนั้นควรใช้ของทำประเทศนี้ ถ้ายังมีมือทำประณีต แลความคิดประกอบมาสูงต่ำให้ได้ทรวดทรงงามเพียงใด ก็ยิ่งนับว่าดีขึ้นเพียงนั้น ผ้าห่มที่ทำมาขายแต่เมืองจีนไม่นับเข้าในองค์สำหรับตัดสินให้รางวัล เพราะเป็นของมีขายในท้องตลาดดาษดื่นนับด้วยร้อย หาวีเศษไม่

๓. เครื่องบูชาที่ตั้งบนผ้าห่ม จะใช้เครื่องแก้วหรือเครื่องถ้วยเครื่องโลหะ หรือทำด้วยสิ่งอันใดก็ได้ กำหนดเลือกว่าดีนั้น คือเป็นของหายากอย่าง ๑ สามารถหาของประเภทเดียวกันได้หมด ยกตัวอย่างดังเช่นว่าถ้าใช้เครื่องแก้วเจียรระโนหามาชนุน ก็ให้เป็นเครื่องแก้วหามาชนุนได้ทั้งสิ้น หรือใช้เครื่องแก้วแดงก็เป็นแก้วแดงทั้งสิ้น ดังนี้ เป็นต้นอย่าง ๑ สิ่งของที่ตั้งไม่ขัดกับเครื่องบูชา ยกตัวอย่างข้อห้ามดังเอาขามอ่างสำหรับล้างหน้ามาตั้ง หรือเอาคนทีเขาทำสำหรับใส่สุรามายใช้ปักดอกไม้ ดังนี้ เป็นต้น นับว่าขัดกับเครื่องบูชาอย่าง ๑ แต่กำหนดเหล่านี้มีการผ่อนผันให้บ้าง เช่นบางทีคุมของที่หายาก ยกตัวอย่างดังคุมเครื่องแก้วเจียรระโนอย่างกะหลาป่า หาเชิงเทียนแก้วอย่างนั้นไม่มี จะใช้อย่างอื่นแทนก็ไม่ผิดเตียน เพราะพ้นวิสัยซึ่งจะหาได้ ถ้าว่าโดยย่อเครื่องตั้งผ้าห่มนั้นถ้าเป็นของหายากแลหาได้ครบทั้งชุดหรือโดยมากนับว่าดี

๔. กระบวนจัดตั้งของบนผ้าห่มเครื่องบูชานั้น ต้องจัดให้เห็นสง่างามแก่ตา คือได้ข้อไฟและแลเห็นของเล็กของใหญ่ได้ถนัด แม้ในเวลากลางคืนก็ให้แสงไฟเทียนที่จัดตั้ง อาจส่องกระจ่างทั่วทั้งหมู่ผ้าจึงนับว่าดี ยังของซึ่งจัดในเครื่องบูชาไม้ดอกไม้ เป็นต้น ยิ่งจัดให้ประณีตงดงามก็ยิ่งดี

๕. สิ่งของสำหรับจัดตั้งเครื่องบูชาผ้าห่มนั้น ของที่เป็นหลักจะขาดไม่ได้ก็คือเทียน รูป ดอกไม้ ๓ อย่างนี้ นอกนั้นเห็นอันใดเป็นของสมควรดังเช่นผลไม้ เป็นต้น จะใช้ด้วยก็ได้ แต่มีข้อห้ามตามตำราหลวงมิให้ใช้ดอกไม้หรือผลไม้ซึ่งสาธุชนมักรังเกียจกลิ่น ยกตัวอย่างดังเช่น ผลฝรั่ง ผลมะม่วง ผลจันทร์ ที่สุกอมนั้น เป็นต้น

เครื่องบูชาอย่างโต๊ะจีน

ซึ่งสมมติเรียกเครื่องบูชาอย่างนี้ว่า “จีนแกมไทย” นั้น เพราะเป็นแบบเครื่องบูชาของจีน ไทยเราเอามาคิดประกอบแก้ไขใช้ตั้งเป็นอย่างเครื่องบูชาไทย ไม่เหมือนกับที่จีนตั้ง จะเรียกว่าเป็นอย่างจีนหรืออย่างไทยไม่ได้ทั้งสองสถาน จึงเรียกว่าอย่างจีนแกมไทย หรือเรียกกันว่า “เครื่องบูชาอย่างโต๊ะจีน”

เครื่องบูชาของจีนเขาใช้ตั้งบนโต๊ะ แต่เป็น ๒ อย่างต่างกัน คือ เป็นโต๊ะเครื่องบูชาอย่าง ๑ เป็นโต๊ะเครื่องเช่นอย่าง ๑ ตั้งด้วยกันบ้าง ตั้งแยกกันบ้าง แล้วแต่ควรแก่การ โต๊ะเครื่องบูชานั้นไทยเราเรียกว่า “โต๊ะขวางหลัง” เป็นโต๊ะแคบยาวและสูงกว่า โต๊ะเครื่องเช่น บนโต๊ะเครื่องบูชาตามแบบจีน ตั้งของ ๕ สิ่ง คือเชิงเทียนคู่ ๑ แจกันสำหรับปักดอกไม้คู่ ๑ กระถางสำหรับเผาเครื่องหอมให้เป็นควันใบ ๑ เรียกรวมกันว่า ไหวงใส่ โต๊ะเครื่องเช่นนั้นไทยเราเรียกว่า โต๊ะหน้า เป็นโต๊ะสี่เหลี่ยม เตี้ยกว่าโต๊ะขวางหลัง บนนั้นตามแบบจีน ถ้าจะใช้ในการเช่น แวดหน้าตั้งเครื่องบูชาอย่างน้อย ไทยเราเรียกว่า “เครื่องหน้า” มีเชิงเทียนคู่ ๑ ขวดใบ ๑ สำหรับปักตะเกียบเชี่ยนถ่านเครื่องหอม จานเนื้อไม้ ๑ กระถางเผาเครื่องหอมใบ ๑ กลางโต๊ะตั้งเครื่องเช่นตามแต่จะจัด ข้างในตั้งกระถางรูป ไทยเราเรียกว่า “กระถางใน” ปักรูปดอกไม้ใหญ่ในนั้น สันนิษฐานว่าจะเช่นสรวงผู้ใด จุดรูปใหญ่เป็นเครื่องหมายเชิญผู้นั้นมารับเครื่องเช่น (ดูรูปที่ ๑๑) โต๊ะเครื่องเช่นมีที่ใช้อีกอย่างหนึ่งในการพระสวดมนต์ ดังเช่นพระญวนทำงเด็กตั้งลั่นแลหรือพระพุทธรูป กับขวดปักดอกไม้ไว้แถวหลัง หน้าลั่นแลต่อออกมาตั้ง “เครื่องหน้า” เช่นกล่าวนมาแล้ว ไ่ว้ชานโต๊ะข้างตอนหน้าสำหรับวางหนังสือสวดมนต์ และเครื่องสำหรับพระเคาะแลโขกให้เสียงเป็นสัญญาณ โต๊ะอย่างนี้จึงได้นามอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า “โต๊ะโขก”

โต๊ะเครื่องบูชาอย่างจีนซึ่งมาจัดแปลงเป็นอย่างไทย สืบได้ความว่าเริ่มมีขึ้นเมื่อครั้งฉลองวัดพระเชตุพนในรัชกาลที่ ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๑ ในคราว ๆ เดียวกับที่เกิดมีมหาเหตุครั้งนั้นโปรด ฯ ให้ขอแรงเงินเจ้าภาชี นายอกร แลพวกพ่อค้าให้จัดโต๊ะเครื่องบูชา มาตั้งเป็นเครื่องประดับลานวัดพระเชตุพน สันนิษฐานว่าเพราะเป็นการตั้งในพิธีทางพระพุทธศาสนาไม่สมควรจะมีเครื่องเช่น พวกผู้ตั้งโต๊ะจึงเอาของอื่น ๆ ซึ่งเห็นว่าดีตามขึ้นตั้งกลางโต๊ะแทนเครื่องเช่น เป็นวิธีจัดโต๊ะจีนอย่างไทยเกิดขึ้นด้วยประการฉะนี้ มีจดหมายเหตุปรากฏว่า ต่อมาถึงรัชกาลที่ ๔ ในงานบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระ

พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้ขอแรง พระบรมวงศานุวงศ์เจ้าภาชีนายอากรพ่อค้า นายสำเภา จัดโต๊ะเครื่องบูชาเข้าไปตั้งเป็นเครื่องประดับในบริเวณพระราชมนเทียร และวัดพระศรีรัตนศาสดารามมีจำนวนถึง ๑๐๐ โต๊ะ ข้อนี้แสดงให้เห็นว่าตั้งแต่องานฉลอง วัดพระเชตุพนมาแล้ว คงจะเกิดนิยมเล่นเครื่องโต๊ะบูชาอย่างจีนแถมไทยเป็นอันดับมา มีจดหมายเหตุปรากฏต่อมาอีกอย่างหนึ่งว่าเมื่อในรัชกาลที่ ๔ นั้น เกิดนิยมนำบุญ วันเกิดเป็นการใหญ่ขึ้นในหมู่ผู้มีบรรดาศักดิ์สูง เมื่อถึงวันประสูติของเจ้านายใหญ่ก็ดี หรือวันเกิดของขุนนางผู้ใหญ่ เช่น สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เมื่อยังเป็นที่ เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ เสนาบดีที่สมุหพระกลาโหม เป็นต้นก็ดี มักเชิญบรรดาผู้ที่เล่น เครื่องโต๊ะอย่างจีนให้เอาเครื่องโต๊ะไปตั้งในงาน และของใครที่มีรางวัล ก็เกิดเป็นการ ประกวดกันขึ้น เช่น หาสิ่งของที่ตั้งให้เป็นลายเดียวกันหมดทั้งโต๊ะ ใคร “คุม” ได้อย่างนั้น ก็นับถือกันว่าดีกว่าเพื่อน การประกวดโต๊ะเครื่องบูชากันครั้งนั้นถึงมีผู้เอาไปแต่งเป็น แหล่งเครื่องเล่นเทศน์มหาชาติ กันทั้งมหาพนไว้ ดังนี้

“พรุหม่ ดูกรมหาพราหมณ์สยามประเทศเทศน์วนขี้ เราจะ
แนะนำวนาสีขเรศ ที่พระขัติปิ่นเกศสำราญกาย ท่านจงมีโน้มนาย
มุ่งเข้มนั ไปเกิดก็จะได้เห็นทางทุเรศระยะไพร จมกระทั่งถึงพระอาศรม
ศิवालย์ไทยิเบศร์ อันองค์อินทร์อมรเทเวศร์สร้างเสกสรรค์ประสาทให้
พระวิษณุกรรมนฤมิตร มีหลายอย่างช่างประดิษฐ์ประดับไว้ทั้งแท่นที่
บรรทมในประทับเล่น อีกทั้งที่นั่งเย็นประทับร้อน มีห้องทับขับช้อนและฮาด
ลอลเอี่ยมโกลาสพรณราย บัญชรเจ็ดฉายลายจำหลัก พื้นกระจุกแสง
ประจักษ์กระจ่างตา มีเพดานตระการผ้าระย้าย้อยอจกลับระยับห้อย
โคมหวดแขวน พื้นซาลาหามาแน่นไปด้วยโต๊ะตั้ง ล้วนเครื่องครามงาม
สะพรั่งพะพรายตา มีหลายอย่างต่างภาษามาแต่่นอก เหลือแล้วที่เรา
จะเล่าบอกบรรยาย เปนชุดชุดสุดที่จะอธิบายให้ถี่ถ้วน เชียงไ้
ฮ่อจีนญวนกระบวนลาย พร้อมสะพรั่งตั้งถวายพระชินวงศ บรรเจิดจริง
ยิ่งยงล้วนอย่างดี พราหมณ์เอ๋ย พรณโต๊ะล้วนลายผกขีตั้งรอยหน้า
ยังเล่าเหล่าคณามังกรเมฆ แลเปนหมู่ดูวิเวกว่ายเวหน รวากับเปนเล่น
ลมบนโพยมเมศ บ้างโค้งสกันธ์เทศผกหัว ลางเหล่าเล่าก็เล่นตัวผกหาง
พรณโต๊ะลายมังกรหย่อม งามสะอาดประหลาดค้อมขดอินทรีย์ เออ
เหตุผลจะพึงมีมาโนน หรือซ่อนตัวกลัวยักษ์พระยาครุฑ ใครได้เห็นเปนที่
วิมุตติประหม่าใจ ยังโต๊ะลายมังกรไพน่าใจหาย ดูเลื้อยเล่นแผ่นตะกาย
ตะเกียกเกิง ช่างกระไรโฉนเพลิงไม่เผาผลาญ จึงแสดงฤทธิ์เรจราน

ทะยานแผ่น บ้างก็โต๊ะลายสิงโตเด่นตามคานอง ดังว่าจะอำโษษฐิโร
ร้องคำรามรณ แลดูหน้ายู้ย่ยนแสะเยื้อง อมวิเชียรชูชาเลื่องเคื่องเขม้น
บ้างก็ผาดผันผืนแผ่นตะครุบแก้ว กอดกระหวัดรัดแล้วทะลึ่งโถด เพื่อน
ลำพองคานองโอดเข้าช่วงชิง ดูจุจเป็นเห็นจริงด้วยวาจา ยังเล่าเล่า
คณาโต๊ะตัวนยี่มีหนังสือ เขียนยี่ห้อออฮืออ่านไม่ออก ส่งภาษามาแต่่นอก
อย่างไรหนอ เปนจุนใจไม่รู้ข้อที่ความขัน บ้างก็แกล้งแสร้งเสกสรรแล
งามเลียน โต๊ะลายเขียนครุบโปิยแซ่ เหมือนจั่วเล่นเล่าเหยียแซ่แท้เทวดา
บ้างเหยียบเมฆลอยมาก็มีมั่ง บ้างยืนเปนคู่ดูชิงชังเขม้นท่า บ้างเงยหาง
บ้ายหน้าขึ้นดูดาว บ้างยุตมือถือไม้เท้าท่าทวงที่ ชะเฮียฮุดจุตอัคคี
มีแล้พัด สุดแล้วที่เราจะแจ่งแจ้งจัดชนัดนาม อีกเขาไม่ลายครามก็ครึกครื้น
แลดูดั่งฟางพั่นพั่นสสถาน บ้างเปนที่ถ้ำอารตระหง่านจ้ำชะงิเงี่ยม
บ้างแรรบายลายเลื่อมพิลึกแล ประสานซ้อนครามอ่อนแก่เข้าแกมกัน
ยังโต๊ะเขียวไขกานันก็ชอบกล ดูเขียวซ้ำอำพนดั่งพื้นเมฆ ตั้งรายเรียง
อติเรกร่วมงาม อีกสังกโลกลายครามก็ครบถ้วน งามสะอาดประหลาด
ล้วนด้วยลายเหลือ อ้อของนี้มีมาแต่เมืองเหนือโชนเล่า หรือจีน
ลักลงลำภาไปเขียนคราม แล้วกลับส่งวงข้ามมาเลี่ยมโหล ถวายองค์
พระอิศวรให้แต่งตั้งประกวดกัน ยังโต๊ะลายพุดตานนั้น น้ำพิศวง ดูดั่ง
ดอกพุดตานดงระดาดาษ เปนพุ่มพุ่มกลุ่มกลาดสะอาดตา ล้วนเปน
ของปิตมทิสราเนติยศ พร้อมเสริจลิบเอ็ดหมดด้วยกันหนอ ผ้าหน้า
โต๊ะอ่อนลออวิสัยลักษณ์ แต่ละผืนประจงปักราวกับเปน ประดับด้วยขน
นกกระเด็นเปนตัวลาย บ้างเปนขอเชิงชายระบายห้อย ผ้าผืนหนึ่ง
อย่างน้อยก็ร้อยเหรียญ พรหมณ์เอ๋ยท่านไปแล้วอย่าแะเวียนหลง
เลี้ยวลด ก็จะได้เห็นชนเรากำหนดแอบบาติเหมือนมีนสถานทีนั้นนั่นแล”

เมื่อเกิดนิมิตเครื่องโต๊ะจีนให้เป็นลายเดียวกันอย่างว่ามา พระยาโชฎีกาฯ เศรษฐี
(พุก ต้นสกุล โชติกะพุกกณะ) จึงทูลขอให้กรมขุนราชสีหวิกรมทรงคิดแบบอย่าง แล้วสั่ง
เครื่องโต๊ะเข้ามาขายเป็นชุด ๆ เรียกว่า “โต๊ะกิมตั่ง” (ดูรูปที่ ๑๒) แต่นั้นการตั้ง
โต๊ะเครื่องบูชาอย่างจีนแกมไทยก็เลยเป็นแบบ และใช้เครื่องถ้วยของจีนเป็นพื้นมาจนทุกวันนี้
ถึงรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเครื่องบูชาอย่าง
โต๊ะจีน มังานหลวงเมื่อใด มักโปรดฯ ให้ตั้งโต๊ะเครื่องบูชาประกวดกันเนื่อง ๆ (ดูรูปที่ ๑๓)
และทรงพระราชดำริตั้งแบบแผนเพิ่มเติมขึ้นอีกหลายอย่าง แจ้งอยู่ในหนังสือ

“ตำนานเรื่องเครื่องโต๊ะและถ้วยปั้น” ซึ่งข้าพเจ้าแต่งไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ โดยพิสดาร จะยกความมากไว้ในที่นี้ แต่ที่พึงใช้ในการตั้งโต๊ะเครื่องบูชากันในปัจจุบันนี้ คือ

๑. โต๊ะเครื่องบูชาอย่างจีน จัดเป็น ๒ อย่าง เรียกว่า “โต๊ะใหญ่” คือตั้งทั้ง โต๊ะขวางหลังแลโต๊ะหน้าอย่าง ๑ “โต๊ะโซก” คงแต่งโต๊ะหน้าตัวเดียวอย่าง ๑

๒. บรรดาชั้นที่จะจัดขึ้นบนโต๊ะนั้นจำต้องให้มีหย่องหรือเท้ารองทุกชั้นไปตาม ชนิดของชั้นนั้น ยกเสียแต่บางสิ่งคือเชิงเทียนกระถางต้นไม้ หรือตุ๊กตาที่มีฐานสำหรับ ตัวแล้ว ถ้าเป็นตุ๊กตาไม่มีฐาน ก็คงต้องมีเท้ารองเหมือนกัน

๓. บรรดาชั้นที่ควรเลี่ยม จำต้องให้เลี่ยมทุกชั้น เว้นไว้แต่สิ่งที่ไม่ต้องเลี่ยม เช่น ตุ๊กตาหรือลัับแลที่มีกรอบไม้แล้ว เป็นต้น

๔. บรรดาชั้นที่ตั้งโต๊ะ จะต้องดูขัดเช็ดให้สะอาด อย่าให้เปื้อนเปรอะโสโครกเป็น ปฏิฎล ถึงที่หย่องแลเท้าไม้ตลอดจนตัวโต๊ะก็ควรจะขัดล้างให้สะอาด

๕. การจัดชั้นขึ้นโต๊ะ ถ้าเป็นโต๊ะมีขวางหลัง จะขาดลัับแลและขวดปักดอกไม้ กระบอกรูป กระถางรูปใน กระถางรูปหน้า ขวดหน้า ชามลูกไม้หน้า เชิงเทียน ทั้ง ๘ อย่างนี้แต่อย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ถ้าเป็นโต๊ะไม่มีขวางหลัง จะขาดลัับแล ขวดปักดอกไม้ กระบอกรูป กระถางรูป ชามลูกไม้ เชิงเทียน ทั้ง ๖ อย่างนี้แต่อย่างใด อย่างหนึ่งไม่ได้ (ดูรูปที่ ๑๔)

เครื่องบูชาอย่างโต๊ะจีนแบบไทยที่ตั้งในงานการทุกวันนี้ มักใช้แต่โต๊ะหน้าตัวเดียว อย่างเรียกว่า “โต๊ะโซก” แลพระภิกษุสงฆ์เป็นเจ้าของเป็นพื้น เพราะงานตั้งโต๊ะเตี้ยวันนี้ มักเป็นงานตามวัด เช่น วัสบเสด็จจุลิน เป็นต้น โต๊ะที่มาตั้งวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่องานฤดูหนาวคราวแล้ว ก็เป็นโต๊ะโซกอย่างว่ามาทั้งนั้น ถ้าว่าด้วยข้อกำหนดของการ ตัดสินว่าดีหรือเลว ก็อยู่ในความที่จะกล่าวต่อไปนี้ คือ

๑. ถ้าเครื่องตั้งเป็นของเก่าแลของงามประกอบกันถือว่าดีกว่าของใหม่หรือของ เก่าแต่ไม่งาม เช่นเขียนลายเลอะเทอะ เป็นต้น อีกประการหนึ่งให้ตั้งชั้นประเภทเดียวกัน หรือลายเดียวกันทั้งโต๊ะ จะตั้งลายต่างกันเรียกว่า “จับฉ่าย” ก็ได้ แต่เช่นนั้นต้อง ต่างกันให้หมดทั้งโต๊ะ ผ่อนให้เข้าได้เพียงลายละ ๒ ชั้น

๒. เครื่องตั้งต้องไม่ขาดดอกไม้รูปเทียน แลต้องไม่ขาด “ชั้นหลักโต๊ะ” กับ ทั้งต้องเลี่ยม ต้องมีกั๊แลหย่องรอง ตามพระราชนิยมในรัชกาลที่ ๕

๓. กระบวนแต่งถ้าตั้งก็หนุนให้เห็นชั้นที่ตั้งเป็นลดหลั่น ไล่ช่องไฟให้เห็นถนัด ไม่บังกัน แลเครื่องที่จัดในนั้น คือดอกไม้เป็นต้น จัดให้งามตาน่าชม แลจัดให้สมกับ ภาชนะ คือห้ามมิให้ใช้กระบอกปักดอกไม้เป็นต้น จึงนับว่าจัดดี

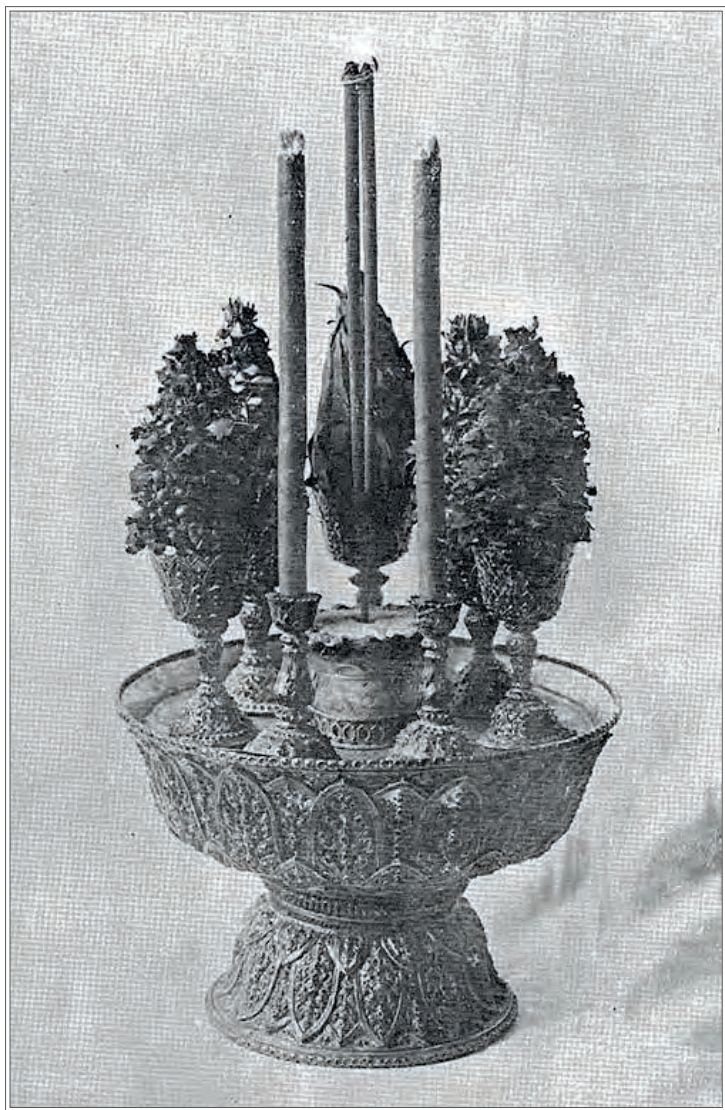
ในการจัดตั้งเครื่องบูชาอย่างโต๊ะจีน มีกำหนดดังกล่าวนี

รูปที่ ๑

เครื่องนมัสการทองทิศของหลวง

รูปที่ ๒

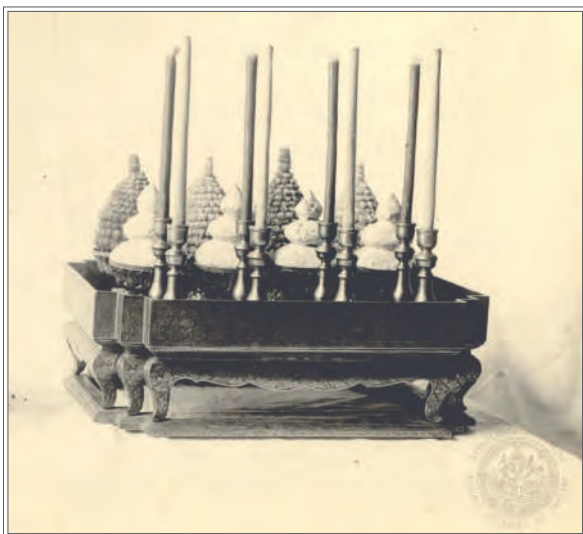
เครื่องทองห้ำของหลวง

รูปที่ ๓

เครื่องทองน้อย

รูปที่ ๔

เครื่องนมัสการกระบะถมของหลวง (ถมยา)

เครื่องนมัสการกระบะถมของหลวง (ประดับมุก)

รูปที่ ๕

กระบะเครื่องห้า

รูปที่ ๖

เครื่องบูชาวิปัสสนา

รูปที่ ๗

กระบะเครื่องบูชาไม่มีเชิง

รูปที่ ๘

ขวดจีนเขียนลายส่อ

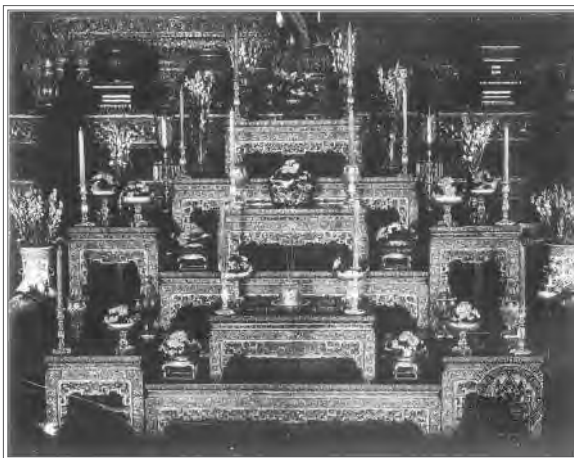

รูปที่ ๙

ลายชื่อ เขียนผนังพระอุโบสถวัดราชโอรส

รูปที่ ๑๐

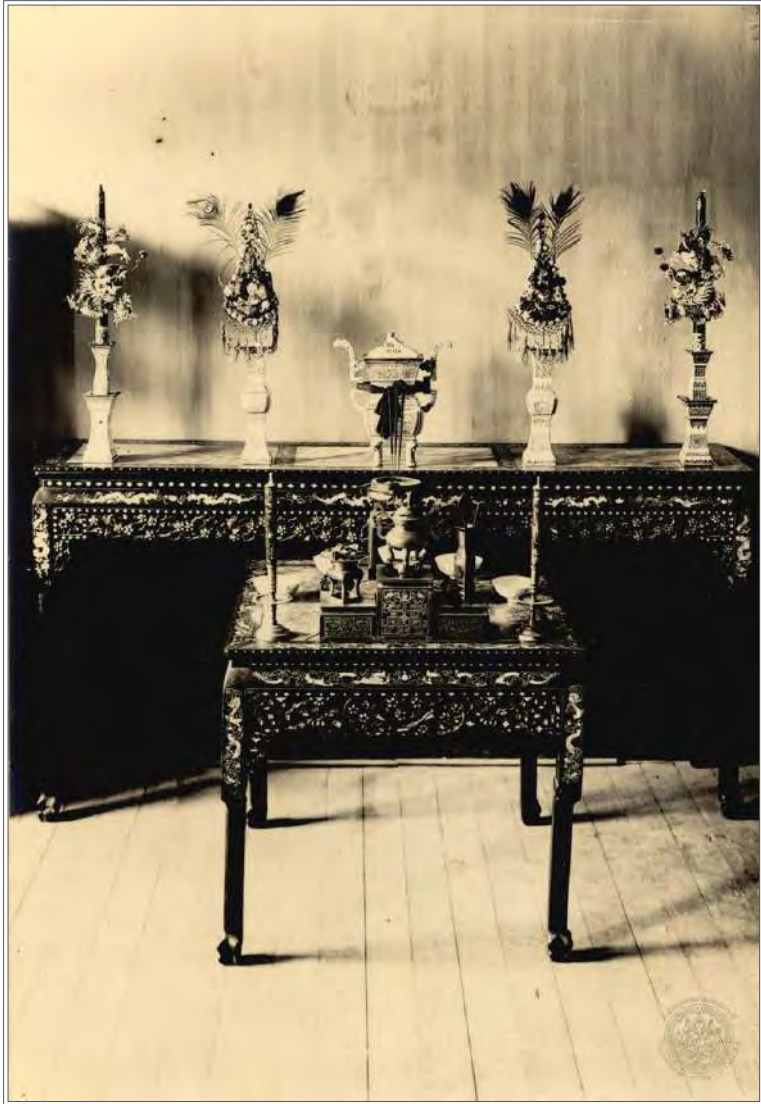

ม้าหมู่ขนาดใหญ่ สำหรับตั้งเครื่องบูชาหน้าพระประธานในพระอุโบสถ
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ม้าหมู่ขนาดเล็ก สำหรับตั้งเครื่องบูชาหน้าพระประธาน
ในพระวิหารทิศตะวันออก วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

รูปที่ ๑๑

โต๊ะเครื่องบูชาตามแบบจีน

รูปที่ ๑๒

โตะกิมตั่ง

รูปที่ ๑๓

โต๊ะเครื่องบูชาอย่างใหญ่ แบบหลวง ในรัชกาลที่ ๕

รูปที่ ๑๔

ชั้นที่ต้องมีเป็นหลักโตะ

เครื่องนมัสการและโต๊ะหมู่บูชา

ของ
กรมศิลปากร

เครื่องนมัสการและโต๊ะหมู่บูชา

บทนำ

เครื่องสักการบูชานั้นมีด้วยกันทุกชาติทุกเผ่าพันธุ์ เพราะมนุษย์เราตั้งแต่สมัยโบราณมาแล้ว ย่อมมีความรัก ความเคารพ ความกตัญญูรู้คุณของบุพการี ครู อาจารย์ หรือผู้ทรงคุณธรรมสูงสุด และผู้มีวีรกรรมกล้าหาญ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ปรากฏผลแล้วว่า มีพลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์สามารถประสิทธิ์ประสาทความดี ความสำเร็จและสิริมงคล ตลอดจนการบำบัดทุกข์บำรุงสุข ปกป้องคุ้มครองรักษาให้เกิดสวัสดิภาพของชีวิตแต่ละคนและหมู่คณะ เมื่อคนเราหรือหมู่คณะมีความเลื่อมใสศรัทธาเชื่อถือเช่นนี้แล้ว จึงก่อให้เกิดมีลัทธิ เทพเจ้า ศาสดาในที่สุดก็กลายเป็นศาสนา และนับถือในสิ่งเหล่านั้นเป็นสรณะ

ดังนั้นคนในสมัยโบราณตามลำดับ จึงมีวัฒนธรรมประเพณีที่ดีมีคุณค่านี้สืบมา โดยจัดสิ่งสำหรับสักการบูชาเป็นการแสดงคารวะต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสรรพสิ่งที่พืงนับถือบูชา แล้วย่อมอธิษฐานเพื่อผลแห่งตน ดังคำบาลีว่า

บูชา จ ปูชนียานํ เอตมมุนฺคฺลมุตฺตมํ

“การบูชาบุคคลที่ควรบูชาเป็นมงคลอันสูงสุด”

เครื่องสักการบูชาที่จัดกันขึ้นได้วิวัฒนาการเป็นวัฒนธรรมของแต่ละชาติ แต่ละลัทธิมีวัตถุประสงค์และความหมายของสิ่งของที่จัดประกอบเป็นเครื่องบูชาคล้ายกันหรือเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ เช่น

๑. สิ่งที่ทำให้เกิดแสงสว่าง ได้แก่ ไฟ ดังคำสวดมนต์มีว่า

“.....

ดุจดวงประทีปชีขวาล

.....

ส่องสัตว์สันดาน

สว่างกระจ่างใจมน

ไฟจึงมีความหมายให้แสงสว่างในทางธรรมแก่คน หรืออีกนัยหนึ่งเป็นสัญลักษณ์ สมมติว่าเป็น ดวงวิญญาณของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชา ไฟนี้ได้มาจากน้ำมันพืช เช่น มะพร้าวหรือไขมันสัตว์ มีน้ำมันเนย ทำจากไขมันของโค ไขมันนี้ได้จากผึ้ง โดยจัดทำเป็น ภาชนะใส่สำหรับจุดเป็นถ้วย โถ ขวด จาน และเป็นโคมตั้งแขวนบูชา ต่อมาเมื่อมีกรรมวิธี ทำสิ่งที่ใช้น้ำมันให้เป็นของแข็ง จึงมีการพันเป็นเทียนเล่ม เช่น เทียนขี้ผึ้ง

๒. สิ่งที่เหมาะให้เป็นคว้น ได้แก่ แก่นไม้จันทร์ เกสรดอกไม้ที่แห้ง และยางไม้ เช่น ชะลูด อบเชย กายาน เป็นต้น ต่อมาได้วิวัฒนาการประดิษฐ์ปรุงแต่งเป็นรูปจุดมี คว้นหอมเหตุที่มีวัตถุเผาไม้คว้นเป็นเครื่องบูชานั้น คนในสมัยโบราณคงคิดเห็นว่า คว้น เป็นสิ่งที่เบาลอยสู่อากาศเบื้องบนแล้วจางหายไป คว้นที่จางหายไปนี้อาจจะไปสู่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องการบูชาได้ หรือไปสู่ที่สถิตของดวงวิญญาณในอากาศชั้นฟ้า คือ สวรรค์ วิมาน ตามคตินิยม

๓. สิ่งที่ทำให้เกิดกลิ่นหอม ได้แก่ ดอกไม้ เพราะว่าดอกไม้เป็นพฤษชาติ ที่มีกลิ่นสดสวยงามตานานาพันธุ์ และมีกลิ่นหอมหวาน ซึ่งทุกคนต้องการไม่รังเกียจ งดงามดีมีคุณธรรมย่อมได้รับการสรรเสริญ เป็นที่รักที่ชอบ

๔. ข้าวตอก ได้แก่ ข้าวเปลือก ก่อนที่จะเป็นข้าวตอกสีขาวต้องมีการวิธีคั่ว ข้าวเปลือกด้วยไฟ จึงจะเป็นข้าวตอก การคั่วย่อมเกิดเสียงที่เรียกกันว่า ข้าวตอกแตก คนโบราณอาจจะอาศัยเหตุนี้เป็นคตินำมาคิดเป็นเครื่องบูชา โดยเหตุที่ว่าความดี มีเมตตากรุณาประกอบกรรมสุจริตดีธรรมทั้งปวงย่อมมีเสียง กล่าวสรรเสริญชื่อเสียง เกียรติยศกระจายทั่วไป ดังเช่น ข้าวตอกแตกและมีสีขาวบริสุทธิ์

๕. หญ้าแพรก เป็นพืชตระกูลหนึ่ง แพร่ขยายพันธุ์งอกงามได้เร็ว คงทนตายยาก หญ้าแพรกเกิดขึ้นตามผิวพื้นดินไม่ว่าจะเป็นที่ราบหรือที่ดอน คนโบราณถือคติว่า แผ่นดินที่อยู่อาศัยนี้พระพรหมเป็นผู้สร้าง และหญ้าแพรกเป็นส่วนหนึ่งของพญานาค ตามลัทธิไสยศาสตร์ของศาสนาพราหมณ์ แต่อย่างไรก็ตามคงจะถือเอาความเจริญ งอกงามก็ได้ เช่นในคำไหว้ครูดอนหนึ่ง กล่าววว่า

“...ขอเดชะบุชนียาธิษฐานอันนี้ จงบันดาลให้สติปัญญาของ ข้าพเจ้า แดกประดุจหญ้าแพรก...แล้วให้งอกงามเจริญขึ้นโดยเร็วพลัน... ดังนี้”

นอกจากเครื่องบูชาที่จัดมี รูป เทียน ข้าวตอก ดอกไม้ ตามหลักทั่วไปนี้แล้ว บางอย่างยังมีการจัดบูชาด้วยผลไม้ต่าง ๆ ตลอดจนอาหารคาว หวาน เช่น หัวหมู เป็ด ไก่ กุ้ง ปลา ปู ขนมห นม เนย การบูชาประเภทนี้เป็นการเซ่น สักวैया บวงสรวง เป็นลัทธิอย่างหนึ่งของคนโบราณ เรียกว่า เปตพลี

การตกแต่งเครื่องบูชาในสมัยโบราณนั้น มนุษย์แต่ละชาติอาจมีภาวะความเป็นอยู่ ต่างกัน ชาติที่มีความเป็นอยู่มีชนบทรอบน้อมนึ่งในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การจัดตั้งเครื่องบูชาคงวางรูป เทียน ดอกไม้ ไม้ธูปธูปหรือบนแท่นที่มีลักษณะเตี้ย ๆ เพื่อเหมาะสมกับการกราบไหว้ เมื่อภาวะความเจริญมีมากขึ้นก็คิดขยายจำนวนแท่น หรือโต๊ะจัดตกแต่งซ้อนเป็นชั้น ๆ ต่อเรียงสูงต่ำตามลำดับของแท่นหรือโต๊ะแล้วกลายเป็นชั้นสูงต่ำ เรียกกันว่าชั้นเบญจาหรือเรียกโดยทั่วไปว่าชั้นกระเปาะ คือ ชั้นหมู่นั้นเอง ถ้าหากเป็นโต๊ะสูงต่ำต่อตั้งเรียงกันหลายตัว ก็เรียกว่า โต๊ะหมู่ ม้าหมู่

ประเพณีการจัดตกแต่งเครื่องบูชาดังกล่าวนี้นี้ ไทยเรามีมาแต่โบราณกาลแล้ว จะเห็นได้ว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ องค์ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เสวยราชสมบัติ โปรดเกล้า ฯ ให้สร้างพระบรมมหาราชวัง พระมหามณเฑียรเป็นที่ประทับ ณ ที่นี้ได้สร้างหอพระเจ้า คือ หอพระสุราลัษยพิมาน สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ และสร้างหอพระธาตุมนเฑียร สำหรับประดิษฐานพระโกศพระบรมอัฐิสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก พระบรมราชบุพการี ในหอพระสุราลัษยพิมานและหอพระธาตุมนเฑียรนี้จัดทำเป็นชั้นลดหลั่นสูงต่ำ สำหรับเป็นที่ทรงถวายสักการบูชาเป็นประจำ แท่นหรือกระเปาะคล้ายแบบนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ โปรดเกล้า ฯ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ (พระองค์เจ้ากฤษดาภินิหาร ต้นราชสกุล กฤดากร) ทรงคุมสร้างขึ้น สลักลายตะกั่ว ปิดทองประดับกระจกตั้งถวายไว้ที่หน้าพุทธบัลลังก์พระพุทธรูปชินสีห์ในพระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร และพระอุโบสถวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม (เรียกกันว่า เบญจา กรมพระนเรศวร์) สำหรับตั้งเครื่องสักการบูชา รูป เทียน ดอกไม้

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ยังโปรดให้สร้างเครื่องขัตติยราชูปโภค เครื่องนมัสการ เพื่อใช้ในงานพระราชพิธีปราบดาภิเษก (บรมราชาภิเษก) เฉลิมพระราชมนเฑียร ในรัชกาลของพระองค์ขึ้นไว้พร้อมกันด้วย และได้ใช้เป็นเครื่องประกอบพระบรมราชอิสริยยศในงานพระราชพิธีต่าง ๆ จนปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะเครื่องนมัสการ มีดังนี้

๑. เครื่องนมัสการทองใหญ่ (ดูรูปที่ ๑๕-๑๖)
 ๒. เครื่องนมัสการพานทองสองชั้น (ดูรูปที่ ๑๗)
 ๓. เครื่องนมัสการลงยาราชาวดี (ดูรูปที่ ๑๘)
 ๔. เครื่องนมัสการทองลงยารอง (ดูรูปที่ ๑๙)
 ๕. เครื่องนมัสการทองทิศ (ดูรูปที่ ๒๐)
 ๖. เครื่องนมัสการทองน้อย (ดูรูปที่ ๒๑-๒๕)
 ๗. เครื่องนมัสการกระบะถม (ดูรูปที่ ๒๖)
 ๘. เครื่องนมัสการกระบะมุก (ดูรูปที่ ๒๗)
 ๙. เครื่องนมัสการท่ายืนนั่ง (ดูรูปที่ ๒๘)
 ๑๐. เครื่องนมัสการเครื่องแก้ว (ดูรูปที่ ๒๙)
 ๑๑. เครื่องนมัสการบูชาying (ดูรูปที่ ๓๐)
- และยังมีเครื่องสำหรับใช้ในการทรงธรรม (พังเทคน์) และบูชาพระรัตนตรัยหรือ
ปูชนียบุคคล คือ

๑. เครื่องทรงธรรมสำหรับใหญ่ (ดูรูปที่ ๓๑-๓๒)
๒. ดอกไม้ รูป เทียนแพ (ดูรูปที่ ๓๓)

เครื่องนมัสการเหล่านี้ในรัชกาลที่ ๑ - ๒ - ๓ - ๔ และที่ ๕ ตอนต้น การตั้งเครื่องนมัสการสำหรับทรงจุดสักการบูชาเป็นแบบตั้งกับพื้น เพราะสมัยนั้น ๆ ยังมีชนบทรอบเนินมประเพณีการเผ่าฯ นังหมอบกราบ ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ประกอบการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก จึงประกาศให้เลิกประเพณีคานหมอบเผ่าฯ ให้ยืนและจัดเก้าอี้ไว้สำหรับนั่ง ส่วนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกประทับพระเก้าอี้ เรียกว่าพระราชอาสน์ ดังนั้น เครื่องนมัสการที่สร้างขึ้นไว้ในสมัยก่อนจึงต้องจัดโต๊ะรองตั้งให้สูงขึ้น และมีแท่นสำหรับทรงกราบแทนประเพณีที่เคยทรงกราบราบกับพื้นแต่ในบางกรณีหรือในงานเฉพาะภายในส่วนพระองค์ยังโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเครื่องนมัสการกราบราบกับพื้นก็มี

ส่วนที่บูชาซึ่งจัดคุ่มตั้งแต่งเป็นโต๊ะหมู่ นั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์ไว้ในหนังสืออธิบายเครื่องบูชา ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ ว่า “พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ได้ทรงพระราชดำริให้จัดคุ่มขึ้นเป็นโต๊ะหมู่ที่บูชา นัยว่าได้เค้าโครงแบบโต๊ะหมู่จากจีน และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ได้สร้างโต๊ะหมู่ถวายไว้ที่พระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

(วัดโพธิ์ ท่าเตียน) เป็นครั้งแรก และยังปรากฏอยู่ทุกวันนี้” โต๊ะหมู่รัชกาลที่ ๓ สร้างคัมขึ้นนี้ นอกจากถวายไว้ที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามแล้วปรากฏว่าทรงสร้างถวายไว้ที่หน้าพุทธบัลลังก์ พระศรีศากยมุนี ในพระวิหารหลวงวัดสุทัศนเทพวรารามด้วยหลายชุด

โต๊ะหมู่บูชานี้ได้วิวัฒนาการปรับปรุงมีศิลปะตกแต่งและสลักลวดลาย ปิดทองประดับกระจก ประดับมุก แล้วคัมประกอบขึ้นเข้าชุดเป็นหมู่ เรียกว่า หมู่ ๓ - ๔ - ๕ - ๖ - ๗ - ๘ - ๑๑ - ๑๒ ก็มี ทั้งนี้ก็ด้วยความเหมาะสม ขึ้นอยู่กับการประดิษฐ์คิดตกแต่ง เพื่อให้งดงามสมกับเป็นเครื่องสักการบูชา ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของไทยโดยเฉพาะเท่านั้น

เครื่องนมัสการทองใหญ่

เครื่องนมัสการทองใหญ่สร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๑ สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบูชาพระพุทธรูปนามนิรัตนปฏิมากรและพระพุทธรูปสำคัญที่เชิญมาในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในพระที่นั่ง ต่อมาในรัชกาลหลัง ๆ ทรงใช้ประจำสำหรับทรงจุดบูชาพระพุทธรูปนามนิรัตนปฏิมากร ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามโดยเฉพาะ

เครื่องนมัสการทองใหญ่ประกอบด้วยแท่นไม้สลักลายสองชั้นปิดทองเท่าสิงห์ขนาดกว้าง ๘๕ เซนติเมตร ยาว ๑ เมตร ๒๓ เซนติเมตร สูง ๓๒ เซนติเมตร บนแท่นตั้งพานทองคำสลักลายขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๑.๕ เซนติเมตร สูง ๑๓ เซนติเมตร วางพุ่มดอกไม้ ๕ พานเรียงอยู่แถวหน้า แถวที่ ๒ ตั้งพานทองคำสลักลายขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๘ เซนติเมตร สูง ๑๒ เซนติเมตร วางพุ่มข้าวตอก ๕ พาน แถวที่ ๓ ตั้งเชิงโลหะกะไหล่ทองปักเทียนหนักเล่มละ ๘๐ กรัม ๕ เชิง แถวที่ ๔ ตั้งเชิงโลหะกะไหล่ทองปักรูปไม้ระกำขนาดเดียวกับเทียน ๕ เชิง

เครื่องนมัสการพานทองสองชั้น

เครื่องนมัสการพานทองสองชั้น สร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๑ ใช้สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดบูชาพระพุทธรูปสำคัญในงานพระราชพิธีและการทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เช่น พระราชพิธีทักษิณานุประทานเนื่องในพระราชพิธีฉัตรมงคล ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ตั้งเครื่องนมัสการพานทองสองชั้นที่หน้าพระที่นั่งบุษบกมาลา และในพระราชพิธีฉัตรมงคล ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ตั้งเครื่องนมัสการพานทองสองชั้นที่หน้าพระแท่นมุกสำหรับทรงจุดบูชาพระพุทธรูปวิมาชัยวัฒน์ เป็นต้น

เครื่องนมัสการพานทองสองชั้นประกอบด้วยแท่นถมทองสลักลายเท้าคู่ ขนาดกว้าง ๗๕ เซนติเมตร ยาว ๘๘ เซนติเมตร สูง ๒๙ เซนติเมตร ตั้งพานทองสลักลายปากกระจับซ้อนสองชั้น (พานชั้นล่างขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๔.๖ เซนติเมตร สูง ๘.๙ เซนติเมตร พานชั้นบนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๐.๒ เซนติเมตร สูง ๘.๙ เซนติเมตร) วางพุ่มดอกไม้เรียงอยู่แถวหน้า ๕ พาน ถัดมาแถวที่ ๒ มีพานทองสลักลายปากกระจับซ้อนสองชั้น (พานชั้นล่างขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๒.๗ เซนติเมตร สูง ๘.๓ เซนติเมตร พานชั้นบนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๘.๙ เซนติเมตร สูง ๗.๖ เซนติเมตร) วางพุ่มข้าวตอก ๕ พาน แถวที่ ๓ ตั้งเชิงทองสลักลายสำหรับปักเทียนหนักเล่มละ ๙๐ กรัม ๕ เชิง แถวที่ ๔ ตั้งเชิงทองสลักลายปักธูปไม้ระกำขนาดเดียวกับเทียน ๕ เชิง

เครื่องนมัสการทองลงยาราชาวดี

เครื่องนมัสการทองลงยาราชาวดี สร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๑ พร้อมกับเครื่องราชูปโภคสำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบูชาพระพุทธรูปสำคัญ และถวายสักการะพระบรมศพ พระบรมอัฐิ ในงานพระราชพิธีและการทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ณ พระที่นั่งในพระบรมมหาราชวัง เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษกและพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ทรงจุดบูชาพระพุทธรูปสำคัญ พระราชพิธีสงกรานต์และพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วันที่ ๒๓ ตุลาคม ทรงจุดถวายสักการะพระบรมอัฐิ เป็นต้น

เครื่องนมัสการทองลงยาราชาวดีประกอบด้วยแท่นเท้าคู่ พื้นบุแผ่นทองสลักลายขอบลงยาราชาวดี ขนาดกว้าง ๗๕.๕ เซนติเมตร ยาว ๘๘.๕ เซนติเมตร สูง ๒๙.๕ เซนติเมตร มีพานทองคำลงยาราชาวดีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๔.๕ เซนติเมตร สูง ๑๒ เซนติเมตร วางพุ่มดอกไม้ ๕ พานเรียงเป็นแถวหน้า แถวที่ ๒ มีพานลักษณะเดียวกันขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๓ เซนติเมตร สูง ๑๐.๕ เซนติเมตร วางพุ่มข้าวตอก ๕ พาน แถวที่ ๓ มีเชิงหุ้มทองคำสลักลายลงยาราชาวดีสำหรับปักเทียนหนักเล่มละ ๙๐ กรัม ๕ เชิง แถวที่ ๔ มีเชิงหุ้มทองคำสลักลายลงยาราชาวดีสำหรับปักธูปไม้ระกำขนาดเดียวกับเทียน ๕ เชิง

เครื่องนมัสการทองลงยารอง

เครื่องนมัสการทองลงยารอง กล่าวกันว่าเป็นเครื่องนมัสการของสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (กรมพระราชวังบวรในรัชกาลที่ ๑) ตกมาเป็นราชภัณฑ์ของพระบรมมหาราชวัง ใช้เป็นเครื่องถวายนมัสการบูชาพระพุทธรูป ถวายสักการะพระบรมศพ พระบรมอัฐิสำหรับพระอัครมเหสีในงานพระราชพิธีซึ่งเป็นงานของฝ่ายใน ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ และรัชกาลปัจจุบัน ได้จัดเครื่องนมัสการนี้สำหรับสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงใช้ถวายสักการะในงานพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเฉพาะในพระที่นั่งในพระบรมมหาราชวัง เช่น งานพระบรมศพ งานพระราชพิธีสงกรานต์ หรือพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานเนื่องในพระราชพิธีฉัตรมงคล ทรงจุดถวายสักการะพระบรมอัฐิ เป็นต้น

เครื่องนมัสการทองลงยารองประกอบด้วยแท่นถมทองสลักลายเท้าคู่ ขนาดกว้าง ๗๕ เซนติเมตร ยาว ๘๘ เซนติเมตร สูง ๒๙ เซนติเมตร บนแท่นตั้งพานทองสลักลายลงยาสีแดง ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕ เซนติเมตร สูง ๑๑.๕ เซนติเมตร วางพุ่มดอกไม้ ๕ พาน เรียงเป็นแถวหน้า ถัดมาแถวที่ ๒ ตั้งพานทองสลักลายลงยาสีแดงขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๒.๕ เซนติเมตร สูง ๙.๕ เซนติเมตร วางพุ่มข้าวตอก ๕ พาน แถวที่ ๓ ตั้งเชิงทองสลักลายลงยาสีแดงสำหรับปักเทียนหนักเล่มละ ๙๐ กรัม ๕ เชิง แถวที่ ๔ ตั้งเชิงทองสลักลายลงยาสีแดงสำหรับปักธูปไม้ระกำขนาดเดียวกับเทียน ๕ เชิง

เครื่องนมัสการทองทิศ

เครื่องนมัสการทองทิศ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๑ ใช้ในสถานที่ทั่วไป และในพระที่นั่ง เป็นเครื่องนมัสการลักษณะเดียวกับเครื่องนมัสการทองใหญ่ แต่มีขนาดเล็กกว่าขนย้ายไปตั้งแต่ง ณ สถานที่ต่าง ๆ ทั้งในพระนครและต่างจังหวัดได้สะดวก สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงใช้บูชาพระพุทธรูปหรือปูชนียสถานสำคัญ เช่น จัดเป็นเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูปปฏิมาประธานในพระอุโบสถ หรือทรงบูชาพระบรมราชานุสรณ์ รัชกาลที่ ๑ รัชกาลที่ ๕ ฯลฯ

เครื่องนมัสการทองทิศประกอบด้วยแท่นไม้สลักลายมังกรปิดทองทำสิงห์ ขนาดกว้าง ๕๐ เซนติเมตร ยาว ๗๕ เซนติเมตร สูง ๒๘ เซนติเมตร บนแท่นตั้งพานทองคำสลักลายขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕.๕ เซนติเมตร สูง ๑๓ เซนติเมตร วางพุ่มดอกไม้ ๕ พาน เรียงเป็นแถวหน้า แถวที่ ๒ ตั้งพานทองคำสลักลายขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๓ เซนติเมตร สูง ๑๐.๕ เซนติเมตร วางพุ่มข้าวตอก ๕ พาน แถวที่ ๓ ตั้งเชิงโลหะ กะไหล่ทองปักเทียนหนักเล่มละ ๖๐ กรัม ๕ เชิง แถวที่ ๔ ตั้งเชิงโลหะกะไหล่ทองสำหรับปักธูปไม้ระกำขนาดเดียวกับเทียน ๕ เชิง

เครื่องนมัสการทองน้อย

เครื่องนมัสการทองน้อยเป็นเครื่องบูชาขนาดเล็ก สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี และสมเด็จพระบรมวงศ์จักรีเจ้าฟ้า เพื่อใช้ทรงธรรม (ฟังเทศน์) ทรงสักการะพระบรมศพ พระศพพระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ พระบรมอัฐิ พระอัฐิ และทรงบูชาปูชนียสถานต่าง ๆ ในงานพระราชพิธีและทรงบำเพ็ญพระราชกุศล

เครื่องนมัสการทองน้อยมีหลายประเภท เฉพาะที่ทำด้วยทองคำลงยาสร้างในรัชกาลที่ ๑ และในรัชกาลต่อ ๆ มา

เครื่องนมัสการทองน้อย (เครื่องห้า)

เครื่องนมัสการทองน้อย (เครื่องห้า) เป็นราชภัณฑ์สร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๑ ทำด้วยทองคำลงยาทั้งสำหรับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้เป็นเครื่องราชสักการะ และทรงธรรมในงานพระราชพิธีซึ่งเป็นปกติ^๒

เครื่องนมัสการทองน้อย (เครื่องห้า) ประกอบด้วยพานทองคำสลักลายกลีบบัวลงยาขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๕ เซนติเมตร สูง ๑๖ เซนติเมตร บนพานตั้งกรวยเชิงทองคำลงยาใส่พุ่มดอกไม้อีก ๕ กรวย เชิงทองคำลงยา ๑ คู่ สำหรับปักเทียนหนักเล่มละ ๓๐ กรัม กระถางรูปท้าวด้วยแก้วหุ้มทองที่ปากและฐานปักธูปหาง ๓ ดอก

เครื่องนมัสการทองน้อย (เครื่องหงส์)

เครื่องนมัสการนี้ทำด้วยทองคำลงยา สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และสมเด็จพระบรมวงศ์ชนเจ้าฟ้า ใช้ทรงธรรมและเป็นเครื่องราชสักการะในงานปกติ เช่น สักการะพระบรมศพ พระบรมอัฐิ และปูชนียสถานต่าง ๆ

เครื่องนมัสการทองน้อย (เครื่องหงส์) ประกอบด้วยพานทองคำสลักลายลงยาขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๐ เซนติเมตร สูง ๑๔ เซนติเมตร บนพานตั้งกรวยเชิงทองคำลงยาใส่พุ่มดอกไม้อีก ๓ กรวย เชิงเป็นรูปหงส์ทองคำลงยา ๒ เชิง สำหรับปักเทียนหนัก ๓๐ กรัม ๑ เล่ม และปักธูปไม้ระกำขนาดเดียวกับเทียน ๑ ดอก

^๒ ส่วนในงานพระราชพิธีซึ่งเป็นงานเต็มยศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้เครื่องทรงธรรมสำหรับใหญ่ที่สร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๕ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงใช้เครื่องนมัสการทองน้อย

เครื่องนมัสการทองน้อย (ปากกระจับ)

เครื่องนมัสการทองน้อยชุดนี้ประกอบด้วยพานทองคำสลักลายลงยา ขนาด เส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๒ เซนติเมตร สูง ๑๓ เซนติเมตร ขอบปากพานเป็นรูปกระจัง กลีบบัว (ปากกระจับ) บนพานมีกรวยเชิงทองคำ ลงยา ๓ กรวย ใส่พุ่มดอกไม้ เชิงทองคำลงยา ๑ คู่ สำหรับปักเทียนหนัก ๓๐ กรัม ๑ เล่ม และปักธูปไม้ระกำ ขนาดเดียวกับเทียน ๑ ดอก เครื่องนมัสการทองน้อย (ปากกระจับ) นี้ใช้เช่นเดียวกับ เครื่องนมัสการทองน้อย (เครื่องหงส์)

เครื่องนมัสการทองน้อยแก้ว

เครื่องนมัสการทองน้อยแก้วลักษณะเหมือนกับเครื่องนมัสการทองน้อยทองคำ ลงยาแต่ทำด้วยแก้วเจียรไนทั้งชุด คือ มีพานขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๘ เซนติเมตร สูง ๑๒ เซนติเมตร มีกรวยเชิง ๓ กรวย ใส่พุ่มดอกไม้ เชิงแก้ว ๑ คู่ สำหรับปักเทียนหนัก ๓๐ กรัม ๑ เล่ม และปักธูปไม้ระกำขนาดเดียวกับเทียน ๑ ดอก เครื่องนมัสการทองน้อยแก้วนี้สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ ชั้นเจ้าฟ้า ทรงใช้บูชาพระรัตนตรัย ทรงธรรมเป็นประจำขณะทรงผนวช

เครื่องนมัสการทองน้อยแก้วนี้พระสงฆ์ชั้นสมเด็จพระราชาคณะใช้บูชาพระรัตนตรัย

เครื่องนมัสการกระบะถม

เครื่องนมัสการกระบะถมเป็นของหลวงมีมาแต่เดิมไม่ปรากฏว่าสร้างในรัชกาลใด ใช้สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และ สมเด็จพระบรมวงศ์ ทรงจุดบูชาพระรัตนตรัยในการบำเพ็ญพระราชกุศลภายใน ส่วนพระองค์และสำหรับใช้ในการเสด็จพระราชดำเนินต่างจังหวัด

เครื่องนมัสการกระบะถมเป็นเครื่องบูชาขนาดเล็กรูปกระบะย่อมุมไม้สิบสอง ขนาดกว้าง ๓๐ เซนติเมตร ยาว ๔๒ เซนติเมตร สูง ๑๔ เซนติเมตร ตัวกระบะเป็น ถมทองมีพานทองคำสลักลายขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๗ เซนติเมตร สูง ๗ เซนติเมตร ใส่พุ่มดอกไม้เรียงเป็นแถวหน้า ๕ พาน^(๑) แถวที่ ๒ ตั้งพานทองคำสลักลาย ขนาดเดียวกับพานใส่พุ่มดอกไม้ ๕ พาน^(๒) สำหรับใส่พุ่มข้าวตอก แถวที่ ๓ ตั้งเชิงโลหะ หุ้มทองคำ ๕ เชิง เชิงกลางสำหรับปักธูปไม้ระกำ ๑ ดอก ส่วนอีก ๔ เชิง ปักเทียนหนัก เล่มละ ๓๐ กรัม

เครื่องนมัสการกระบะมุก

เครื่องนมัสการกระบะมุก เป็นเครื่องนมัสการที่สร้างขึ้นใช้ในงานหลวงทั่วไป สำหรับ พระราชวงศ์ ชั้นพระองค์เจ้าทรงบูชาพระรัตนตรัยในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เช่น เสด็จถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน และจัดเป็นเครื่องพระราชทานพระเกียรติยศแก่ ศพพระราชวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า ศพพระสงฆ์ชั้นพระราชาคณะ และศพข้าราชการทั่วไป ที่ได้รับพระราชทานให้มีพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมเป็นของหลวง

เครื่องนมัสการกระบะมุกทำด้วยไม้เป็นรูปกระบะย่อมุมไม้สิบสองลงรักประดับลาย ด้วยมุก กระบะกว้าง ๓๑ เซนติเมตร ยาว ๔๔ เซนติเมตร สูง ๑๔ เซนติเมตร ในกระบะ ตั้งกรวยเชิงทำด้วยแก้ว ๔ กรวย ใส่พุ่มดอกไม้เรียงเป็นแถวหน้า แถวหลังตั้งเชิงแก้ว ๕ เชิง เชิงกลางปักธูปไม้ระกำ ๑ ดอก ส่วนอีก ๔ เชิง ปักเทียนหนักเล่มละ ๓๐ กรัม

(๑), (๒) ขอมมี ๕ พาน แต่วางได้เพียง ๔ พาน

เครื่องนมัสการกระบะมุกจัดทำเป็นที่ระลึกเนื่องในพระราชพิธีทรงผนวช สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยถือหลักเครื่องนมัสการทองทิศเป็นแบบ สำหรับ พระภิกษุสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร ถวายไว้เป็นที่ระลึกในการเสด็จไปถวายสักการบูชาพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ถวายสักการะพระพุทธชินสีห์ ที่พระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร ถวายสักการะพระบรมสารีริกธาตุ ที่พระเจดีย์วัดมหาธาตุ จังหวัด นครศรีธรรมราช ถวายสักการะพระบรมธาตุ ที่องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ถวายสักการะพระพุทธชินราช ที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก และถวาย สักการะ พระธาตุเชิงชุม ที่วัดพระธาตุเชิงชุม จังหวัดสกลนคร

เครื่องนมัสการนี้ประกอบด้วยกระบะทำด้วยไม้ย่อมุมไม้สิบสองขนาดกว้าง ๑๙ เซนติเมตร ยาว ๓๒.๕ เซนติเมตร สูง ๑๐.๕ เซนติเมตร ลงรักประดับลวดลายด้วยมุก มีตราพระนามาภิไธยย่อ มวภ. โลหะลงยาติดที่ขอบข้างหน้ากลางกระบะ ในกระบะ มีกรวยเชิงลงรักประดับมุกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๔.๙ เซนติเมตร สูง ๖.๕ เซนติเมตร ตั้งเรียงอยู่แถวหน้า ๕ กรวย สำหรับใส่พุ่มดอกไม้ซึ่งทำด้วยลูกปัดแก้ว ถัดมาแถวที่ ๒ มีกรวยเชิงขนาดเดียวกับแถวที่ ๑ สำหรับใส่พุ่มข้าวตอก ๕ กรวย แถวที่ ๓ มีเชิงลงรักประดับมุก ๕ เชิง เชิงตรงกลางปักธูปไม้ระกำ ๑ ดอก ส่วนอีก ๔ เชิงปักเทียนหนัก เล่มละ ๓๐ กรัม

เครื่องนมัสการท้ายที่นั่ง

เครื่องนมัสการท้ายที่นั่ง ประกอบด้วย ดอกไม้ ธูป เทียน ที่เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ ตามเสด็จพระราชดำเนินเตรียมไปสำหรับทูลเกล้า ฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงค์ ในการเสด็จพระราชดำเนิน ไปในที่ต่าง ๆ เมื่อมีพระราชประสงค์จะทรงสักการะพระพุทธรูปหรือปูชนียสถานสำคัญ

เครื่องนมัสการท้ายที่นั่งจัดดังนี้ พานโลหะกะไหล่ทองวางดอกไม้กระถางเงิน ๑ พาน เชิงโลหะกะไหล่ทอง ๑ คู่ บักเทียนหนักเล่มละ ๖๐ กรัม กระถางธูปโลหะกะไหล่ทอง บักธูปหาง ๓ ดอก เครื่องทั้งหมดนี้ตั้งบนโต๊ะสี่เหลี่ยมขนาดย่อม

เครื่องนมัสการเครื่องแกว

เครื่องนมัสการเครื่องแกวมี ๒ ชุด

ชุดที่ ๑

สร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๔ สำหรับใช้ทรงธรรมในวันธรรมสวนะ ต่อมาใช้เป็นเครื่องบูชาพระรัตนตรัยสำหรับพระเกียรติยศชั้นเจ้าฟ้า เครื่องนมัสการชุดนี้ประกอบด้วยแท่นไม้ประดับลายกระจกขนาดกว้าง ๗๖ เซนติเมตร ยาว ๘๘.๕ เซนติเมตร สูง ๓๐ เซนติเมตร บนแท่นตั้งพานแก้วเจียรไน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕ เซนติเมตร สูง ๑๐ เซนติเมตร ๕ พานวางเรียงอยู่แถวหน้าสำหรับใส่พุ่มดอกไม้ แกวที่ ๒ ตั้งพานแก้วเจียรไนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๑ เซนติเมตร สูง ๙ เซนติเมตร พานสำหรับใส่พุ่มข้าวตอก แกวที่ ๓ ตั้งเชิงแก้วเจียรไนสำหรับปักเทียนหนักเล่มละ ๙๐ กรัม ๕ เชิง แกวที่ ๔ ตั้งเชิงแก้วเจียรไนปักธูปไม้ระกำขนาดเดียวกับเทียน ๕ เชิง

ชุดที่ ๒

จัดถวายเป็นพระเกียรติยศสำหรับสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ และพระบรมวงศ์ที่ทรงเป็นเจ้าฟ้าใช้ทรงจุดบูชาพระรัตนตรัยในงานฉลองพระชนมายุหรือทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอื่น ๆ เครื่องนมัสการชุดนี้ประกอบด้วยแท่นไม้สลักลายมังกรปิดทองเท้าสิงห์ (แท่นของเครื่องนมัสการทองทิศ) แต่ไม่ใช้พานทองและเชิงทอง เปลี่ยนเป็นพานแก้วเจียรไน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๔ เซนติเมตร สูง ๑๐ เซนติเมตร ๕ พานใส่พุ่มดอกไม้เรียงเป็นแถวหน้า แกวที่ ๒ ตั้งพานแก้วเจียรไนขนาดเดียวกัน ๕ พานใส่พุ่มข้าวตอก แกวที่ ๓ ตั้งเชิงแก้วเจียรไนปักเทียนขนาด ๖๐ กรัม ๕ เชิง แกวที่ ๔ ตั้งเชิงแก้วเจียรไนปักธูปไม้ระกำขนาดเดียวกับเทียน ๕ เชิง

เครื่องนมัสการบูชาying

เครื่องนมัสการบูชาying ประกอบด้วยกระเบมุกย้อมไม้สีบสองขนาดกว้าง ๓๑ เซนติเมตร ยาว ๔๔ เซนติเมตร สูง ๑๔ เซนติเมตร มีเชิงพานแก้ว ๕ เชิง สำหรับใส่พุ่มข้าวตอก พุ่มดอกไม้ พุ่มถั่ว พุ่มงา และพุ่มหญ้าแพรก ข้างหน้ากระเบมุกตั้งเครื่องนมัสการทองน้อย เครื่องนมัสการนี้ใช้สำหรับทรงสักการบูชาในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเทศน์มหาชาติ

เครื่องทรงธรรมสำหรับใหญ่

เครื่องทรงธรรมสำหรับใหญ่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกแบบส่งไปทำยังต่างประเทศ สำหรับใช้เป็นเครื่องทรงธรรม (สถูปพระธรรมเทศนา) ในการพระราชพิธี การพระราชกุศลที่เป็นงานเต็มยศหรือครั้งยศ ทรงใช้ในสมัยที่เลิกประเพณีหมอบเฝ้าฯ เช่น พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระราชพิธีฉัตรมงคล เป็นต้น และทรงใช้ในรัชกาลต่อมาจนปัจจุบันนี้

เครื่องทรงธรรมสำหรับใหญ่ ประกอบด้วยแท่นโลหะกะไหล่ทองมีเท้าคู่ ขอบแท่นยกเป็นกระจังรั้วสลักโปร่ง แท่นนี้กว้าง ๓๗ เซนติเมตร ยาว ๕๖ เซนติเมตร สูง ๒๒ เซนติเมตร มีพานแบบจานเชิงทำด้วยโลหะทองขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๒ เซนติเมตร สูง ๑๗ เซนติเมตร ตั้งกลางแท่น บนพานตั้งกรวยเชิงทองคำ ๔ กรวย ใส่พุ่มดอกไม้สด ๔ พุ่ม พานทำด้วยโลหะทองขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๐ เซนติเมตร สูง ๗ เซนติเมตร ใส่ดอกไม้สด ๑ พาน กระถางทองปักธูปหาง ๓ ดอก และเชิงโลหะกะไหล่ทอง ๑ คู่ ปักเทียนหนักเล่มละ ๓๐ กรัม ที่มุมในแท่นโลหะกะไหล่ทองสองข้าง ตั้งแจกันโลหะทองปักดอกไม้สดข้างละ ๑ แจกัน ข้างแจกัน ตั้งพานขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๐ เซนติเมตร สูง ๗ เซนติเมตร ใส่ดอกไม้สดข้างละ ๑ พาน และตั้งกระถางธูปหยักปักธูปหาง ๓ ดอกข้างหลังพานแบบจานเชิง สองข้างแท่นโลหะกะไหล่ทอง ตั้งเชิงโลหะกะไหล่ทอง ยอดฉัตร ๑ คู่ คู่ละ ๒ กิ่ง ปักเทียนหนักเล่มละ ๖๐ กรัม กิ่งละ ๑ เล่ม ลำต้นของเชิงเทียนคล้ายต้นปาล์ม มีข้างหล่อโลหะทองยืงที่โคนต้น ๑ เชือก ที่ฐานเชิงเทียนมีพระปรมาภิไธยย่อ จปร. ติดเป็นตราวงกลม เครื่องนมัสการนี้ตั้งบนโต๊ะลายสลักปิดทอง

ดอกไม้ รูป เทียนแพ

ดอกไม้ รูป เทียนแพ จัดเป็นเครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัยและจัดเป็นเครื่องคารวะบุพชนียบุคคล เช่น

๑. เข้าเฝ้าฯ ถวายตัว กราบถวายบังคมลา หรือถวายพระพรชัยมงคลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์

๒. จัดเป็นเครื่องแสดงความจงรักภักดีในการสถาปนาพระบรมวงศานุวงศ์หรือจัดเป็นเครื่องถวายพระพรชัยมงคลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในมหามงคลพิเศษ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาซึ่งบรรจบครบรอบปีที่มีการเฉลิมฉลองเป็นพระราชพิธีพิเศษ จะต้องประกอบด้วยดอกไม้ รูป เทียนแพ และต้นไม้มงคล – เงิน ๑ คู่

๓. จัดเป็นเครื่องคารวะอุปัชฌาย์ บุชาครูในการไหว้ครู และสำหรับคู่บ่าวสาว ไหว้บุพการีหรือผู้มีคุณูปการควรแก่การคารวะ

ดอกไม้ รูป เทียนแพ ประกอบด้วยพานแก้ว หรือพานทอง หรือพานกะไหล่ มีรูปไม้ระกำซ้อนเรียงกัน ๒ ชั้น ชั้นละ ๕ ดอกอยู่ข้างบน เทียนขนาดเดียวกับรูปซ้อนเรียงกัน ๒ ชั้น ชั้นละ ๕ เล่ม อยู่ข้างล่าง มีดรวมกันด้วยผ้าตาดหรือโบแพรสีทองหรือสีเหลือง มีดอกไม้กระถางเจิมตั้งบนหลังรูป ๑ กระถาง ดอกไม้นั้นควรจะเป็นกุหลาบ จำปี จำปา หรือ พิกุล แล้วแต่ความเหมาะสม

รูปที่ ๑๕

เครื่องนมัสการทองใหญ่

รูปที่ ๑๖

เครื่องนมัสการทองใหญ่
และพระแท่นทรงกราบ

รูปที่ ๑๗

เครื่องนมัสการพานทองสองชั้น

รูปที่ ๑๘

เครื่องนมัสการลงยาราชาวดี

รูปที่ ๑๙

เครื่องนมัสการทองลงยารอง

รูปที่ ๒๐

เครื่องนมัสการทองทิศ

รูปที่ ๒๑

เครื่องนมัสการทองน้อย

รูปที่ ๒๒

เครื่องนมัสการทองน้อย (เครื่องห้า)

รูปที่ ๒๓

เครื่องนมัสการทองน้อย
(เครื่องหงส์)

รูปที่ ๒๔

เครื่องนมัสการทองน้อย (ปากกระจับ)

รูปที่ ๒๕

เครื่องนมัสการทองน้อยแก้ว

รูปที่ ๒๖

เครื่องนมัสการกระเบณม

รูปที่ ๒๗

เครื่องนมัสการกระบะมุก

รูปที่ ๒๘

เครื่องนมัสการท่ายที่นั่ง

รูปที่ ๒๙

เครื่องนมัสการเครื่องแก้ว (แบบที่ ๑)

เครื่องนมัสการเครื่องแก้ว (แบบที่ ๒)

รูปที่ ๓๐

เครื่องนมัสการบูชายิ่ง (สำหรับตั้งแต่งรับเสด็จ)

เครื่องนมัสการบูชายิ่ง (สำหรับทรงสักการะในพิธีเทสนัมหาชาติ)

รูปที่ ๓๑

เครื่องทรงธรรมสำหรับใหญ่

รูปที่ ๓๒

ราวเทียนคู่ ซึ่งประกอบกับเครื่องทรงธรรม

รูปที่ ๓๓

ดอกไม้ รูป เทียนแพ

โต๊ะหมู่บูชา

โต๊ะหมู่บูชานั้น การจัดจะต้องมีเตียงหรือแท่นเป็นฐานเชิงรองรับ และควรมีลักษณะลดหลั่นและสลัก ปิดทอง หรือประดับกระจกให้เข้าชุดกลมกลืนกันกับตัวโต๊ะหมู่ที่คุมขึ้น ภาชนะที่จะตั้งวางเป็นเครื่องบูชานั้น ถ้าเป็นภาชนะทำด้วยแก้ว เครื่องเคลือบดินเผา โลหะ หรือวัตถุอื่นใดก็ตาม ควรจะเป็นวัตถุชนิดเดียวกันทั้งชุด เช่น แก้วเจียรไนหนามขนุน เจียรไนลายดอกไม้ หรือพวกเครื่องเคลือบดินเผาขาว หรือลายสีมีดอกไม้ จำพวกลายคราม หรือโลหะทองเหลือง หิน เป็นต้น

เครื่องบูชาที่โต๊ะหมู่จะต้องประกอบด้วย ขวดหรือแจกันใช้ปักแต่งดอกไม้ พานจัดเป็นพุ่มดอกไม้ เชิงเทียน กระถางธูป การจัดเป็นก็หมู่อย่างไหนนั้นดูรูปประกอบ แต่หลักสำคัญมีอยู่ว่า ต้องมีกระถางธูป ๑ ใบ ข้าง ๆ กระถางธูปจะต้องมีเทียน ๑ คู่ เทียนที่โต๊ะหมู่ นอกนั้นเป็นเทียนบริวารตกแต่งให้สวยงามจะมีก็ได้ไม่มีก็ได้

ถ้าหากที่หน้าโต๊ะหมู่จัดเครื่องนมัสการไว้อีกต่างหาก เช่น ตั้งเครื่องนมัสการทองทิศ เครื่องนมัสการกระบะมุข จะดธูปเทียนที่โต๊ะหมู่แล้วเปลี่ยนเป็นพานพุ่มดอกไม้ แทนก็ได้ เพราะที่เครื่องนมัสการมีรูปเทียนสำหรับจุดบูชาอยู่แล้ว

ความสำคัญหรือวัตถุประสงค์ของโต๊ะหมู่ คือ

ก. ถ้าจัดโต๊ะเพื่อบูชาพระพุทธรูป ให้เชิญพระพุทธรูปประดิษฐานที่โต๊ะตัวสูงสุด ตรงกลางเป็นประธาน ถ้ามีหลายองค์ก็ตั้งลดหลั่นลงมาตามความสวยงาม

ข. ไม่ควรที่จะเชิญเทวรูปทางไสยศาสตร์มาตั้งร่วมด้วย ถ้าจำเป็นจะต้องมี ควรตั้งต่างหากด้านใดด้านหนึ่งของโต๊ะหมู่พระพุทธรูป

ค. ไม่ควรที่จะเชิญโกศหรือภาชนะอื่นใดที่บรรจุอัฐิธาตุของบุรพชนฆราวาส หรือ รูปปั้นรูปหล่อตั้งร่วมในโต๊ะหมู่พระพุทธรูปที่มีการบูชาพระรัตนตรัย เว้นแต่เจดีย์พระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ถ้ามีการตั้งอัฐิเพื่อบำเพ็ญกุศล ควรจัดตั้งโต๊ะหมู่ต่างหากอีกชุด

นอกจากนี้ ยังมีแบบธรรมเนียมการจัดตั้งโต๊ะหมู่ที่ทางราชการกำหนดไว้สำหรับงานต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคและสถานที่ราชการ ดังได้คัดมาลงไว้เพื่อเป็นแนวทางการศึกษา ดังนี้

พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา^๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ควรกำหนดอนุโลมตามหมายกำหนดการ
ของสำนักพระราชวัง

กำหนดนั้นวางไว้ ๓ แบบ

แบบที่ ๑ มีแต่การลงนามถวายพระพรชัยมงคล

แบบที่ ๒ มีการลงนามถวายพระพร และประชุมสดุดีถวายพระพรชัยมงคล

แบบที่ ๓ มีการลงนามถวายพระพร และบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายพระราชากุศล

แบบที่ ๑

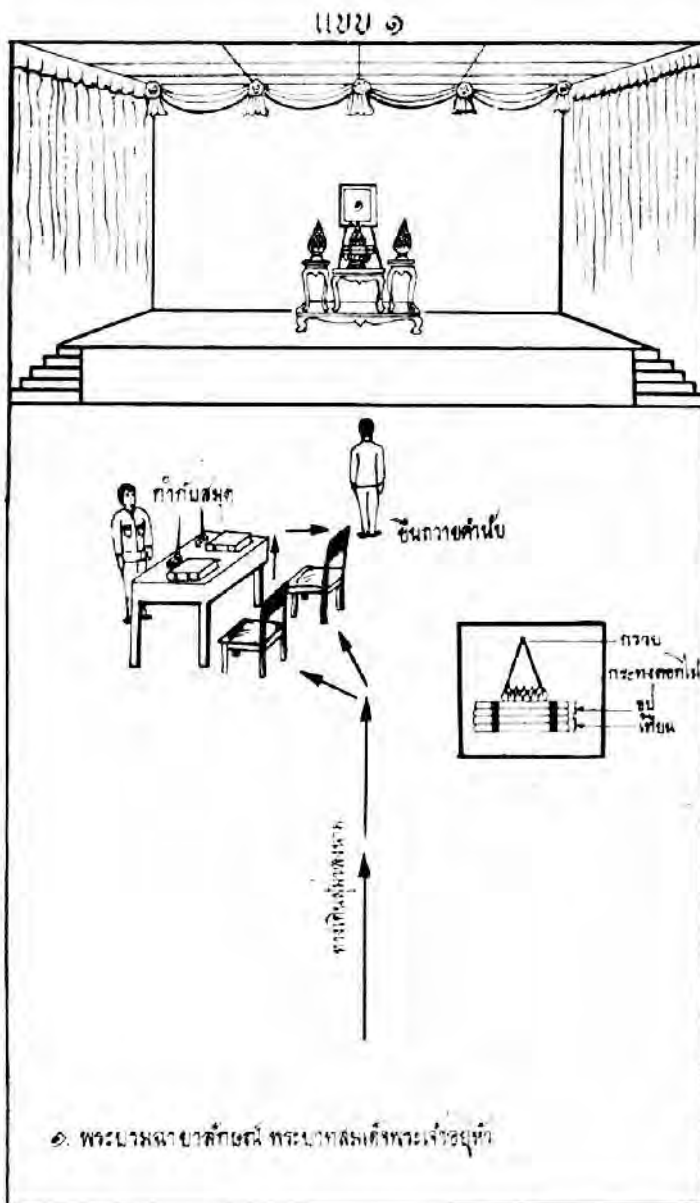
๑.๑ จัดตั้งแต่ห้องประชุมหรือห้องโถง หรือศาลาประชาคมแล้วแต่ความเหมาะสม
ของอาคารสถานที่ ตกแต่งประดับธงชาติ ติดแผ่นพระปรมาภิไธยย่อ ตามประทีปโคมไฟ
ตามระเบียบที่ทางราชการกำหนดไว้

๑.๒ ภายในห้องประชุม ห้องโถง หรือเวที ตั้งโตะหมู่ประดับแจกันปักดอกไม้พานพุ่ม
ดอกไม้ประดิษฐ์ฐานพระบรมฉายาลักษณ์ หน้าพระบรมฉายาลักษณ์ มีพานวางรูป
เทียนแพ บนหลังรูปเทียนแพนั้นมีกระถางดอกไม้มีกรวยปิดครอบ โตะหมู่จะเป็นหมู่ ๕
หมู่ ๗ หมู่ ๙ แล้วแต่สะดวก (ดูรูปในแผนผัง) และควรจัดส่วนใดส่วนหนึ่งของห้องหรือ
อาคารที่ประชุมนี้เพื่อเป็นที่ลงนามถวายพระพรชัยมงคล โดยจัดสมุดพร้อมด้วยปากกา
วางบนโตะมีเก้าอี้ที่นั่งลงนามไว้พร้อม และควรมีเจ้าหน้าที่รับรองกำกับสมุดลงนามไว้ด้วย

๑.๓ การกำหนดลงนามถวายพระพรชัยมงคล ทางราชการสำนักพระราชวัง
กำหนดไว้ในหมายกำหนดการ เริ่มแต่เวลา ๐๙.๐๐ น. ถึง ๑๗.๐๐ น. แต่งกายเครื่องแบบ
ปกติขาว พ้อคำ ประชาชนแต่งสากลนิยม ส่วนท้องถิ่นควรปฏิบัติตามนี้

๑.๔ ผู้มาลงนามถวายพระพรชัยมงคล ลงนามในสมุดที่จัดไว้แล้วถวายคำนับ
พระบรมฉายาลักษณ์แล้วกลับ

^๓ หนังสือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทยบางประการ รวบรวมโดย สำนัก
นายกรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๒๒

แบบที่ ๒

การลงนามถวายพระพรพระชัยมงคล และประชุมสวดดีถวายพระพรชัยมงคล

๒.๑ จัดตั้งแต่งห้องประชุม หรือห้องโถง หรือศาลาประชาคมแล้วแต่ความเหมาะสมของอาคารสถานที่ ตกแต่งประดับธงชาติ ติดผงดพระปรมาภิไธยย่อ ตามประทีปโคมไฟ ตามระเบียบที่ทางราชการกำหนดไว้

๒.๒ ภายในห้องประชุม ห้องโถง หรือเวที ตั้งโต๊ะหมู่ประดับแจกันปักดอกไม้ พานพุ่มดอกไม้ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ มีพานวางรูปเทียนแพ บนหลังรูปเทียนแพนั้น มีกระถางดอกไม้มีกรวยปิดครอบ โต๊ะหมู่นี้เป็นหมู่ ๕ หมู่ ๗ หมู่ ๙ แล้วแต่สะดวก (ดูรูปในแผนผัง) และควรจัดห้องหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารนี้เพื่อเป็นที่ลงนามถวายพระพร จัดสมุดปากกา มีเก้าอี้นั่งลงนามไว้พร้อม และควรมีเจ้าหน้าที่รับรองกำกับสมุดลงนามไว้ด้วย

๒.๓ การลงนามและมีชุมนุมสวดดีเฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคล ในแบบ ๒ นี้ อนุโลมตามหมายกำหนดการของสำนักพระราชวังกำหนดเสด็จ ฯ ออกมหาสมาคม พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการเผ่ากราบบังคมทูลถวายพระพรชัยมงคล เวลา ๑๐.๓๐ น. การแต่งกายเครื่องแบบเต็มยศ

๒.๔ เมื่อข้าราชการ หรือผู้มีสิทธิแต่งเครื่องแบบตามข้อ ๒.๓ มาประชุมพร้อม ณ ห้องที่จัดไว้สำหรับประชุมถวายสวดดีเฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคลเข้าประจำที่ตามลำดับตำแหน่งหน้าที่ (จะจัดให้หนึ่งเก้าอี้หรือยืนตามลำดับแล้วแต่ความเหมาะสม ส่วนพ่อค้าคนดี ผู้มีเกียรติที่ไม่ได้แต่งเครื่องแบบเต็มยศควรจะอยู่ในแถวหลัง) เมื่อพร้อมแล้ว

๒.๕ ผู้เป็นประธานเข้าสู่ห้องประชุม ตรงไปที่โต๊ะหมู่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ เปิดกรวยที่ปิดกระถางดอกไม้หลังรูปเทียนแพออกวางไว้ข้าง แล้วถอยออกมาถวายคำนับพระบรมฉายาลักษณ์พร้อมกันแล้ว

๒.๖ ประธานอ่านสวดดีเฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคล ดังนี้

ข้าพระพุทธเจ้า นาย..... (ยศ..... ตำแหน่ง.....) ในนามของข้าราชการทุกฝ่าย ผู้มีเกียรติ ประชาชนราษฎรทั้งหลาย ในภูมิภาคนี้ ขอประกาศราชสวดดีเฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคล ในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษาแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

อายนตุ โภณโต เทวสงฆาโย ข้าแต่ผู้เทพนิกร อมรพรหมินทร์ อมรินทร์ราชสฤเค กาเม ซึ่งสถิตทิพย์พิมานมาศ เมืองสวรรค์ชั้นฉกามาพจร อีกทั้งเทพเจ้าอันมีมหาศรศักดิ์ดาเดช ซึ่งสิงอยู่ขอบเขตเขาจักรวาลและทั้งพระสยามเทวาธิราช

อนุดิลกเช วิมานะ อีกทั้งอากาศพิมาน ภูมิเทวดา เป็นอาทิ ทั้งทำอตรฐ ทำว วิรุพหก ทำววิรุพภัษ ทำวภูเวรราช อีกทั้งเทพยดาอันศักดิ์สิทธิ์ ทรงมหิทธานาจ เป็นต้นว่า พระสยามเทวาธิราช พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง พระหลักเมืองผู้เรืองฤทธิ์ เทพยเจ้าอันสิงสถิตทุกประการ เขตแคว้นแสนโกฏิ จักรวาลทวีปน้อยใหญ่ ไตรโลกธาตุ จงตั้งทิพยโสทสเวนการ สดับฟังประกาศของข้าพเจ้า ซึ่งได้รับฉันทานุมัติจาก..... (ข้าราชการผู้มีเกียรติ ประชาชน ชาวจังหวัด.....) บรรดาผู้ที่ได้มาประชุม พร้อมกันในมงคลเขตสถานที่นี้ ล้วนมีจิตโสมนัสปรารธนาถวายพระพรชัยมงคล แต่**พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร*** ผู้ทรงพระคุณธรรมอันประเสริฐ

พระองค์ทรงเป็นพระประมุขของชาติ และทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก มีพระราชหฤทัยประกอบไปด้วย พระเมตตากรุณาอยู่เป็นเนืองนิจ ด้วยพระราชประสงค์ จานงหมายจะให้ประชาชนทั้งหลาย มีความเจริญรุ่มเย็นเป็นสุขทั่วหน้า

เหล่าข้าราชการและประชาชนทั้งหลาย ระลึกพระคุณของ**พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร** จึงพร้อมกันถวายพระพรชัยมงคลเพื่อกวาย พระเกียรติ ในโอกาสอันเป็นมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา ในวาระนี้ ขออำนาจ กุศลบุญราศีแห่งข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ที่ได้รับกระทำไว้ทั้งอำนาจพระศรีรัตนตรัย และเทวาภิหาร จงบันดาลให้**พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร** ทรงเจริญพระชนมายุยืนด้วยร้อยพรรษา ปราศจากสรรพโรคภัยภัยพิบัติ ขอให้ พระองค์ทรงดำรงสิริราชพิพัฒน์ไพบูลย์ พระบรมเดชานุภาพแผ่ไพศาล ด้วยจตุรพิธพร ทุกประการจงประสิทธิ์

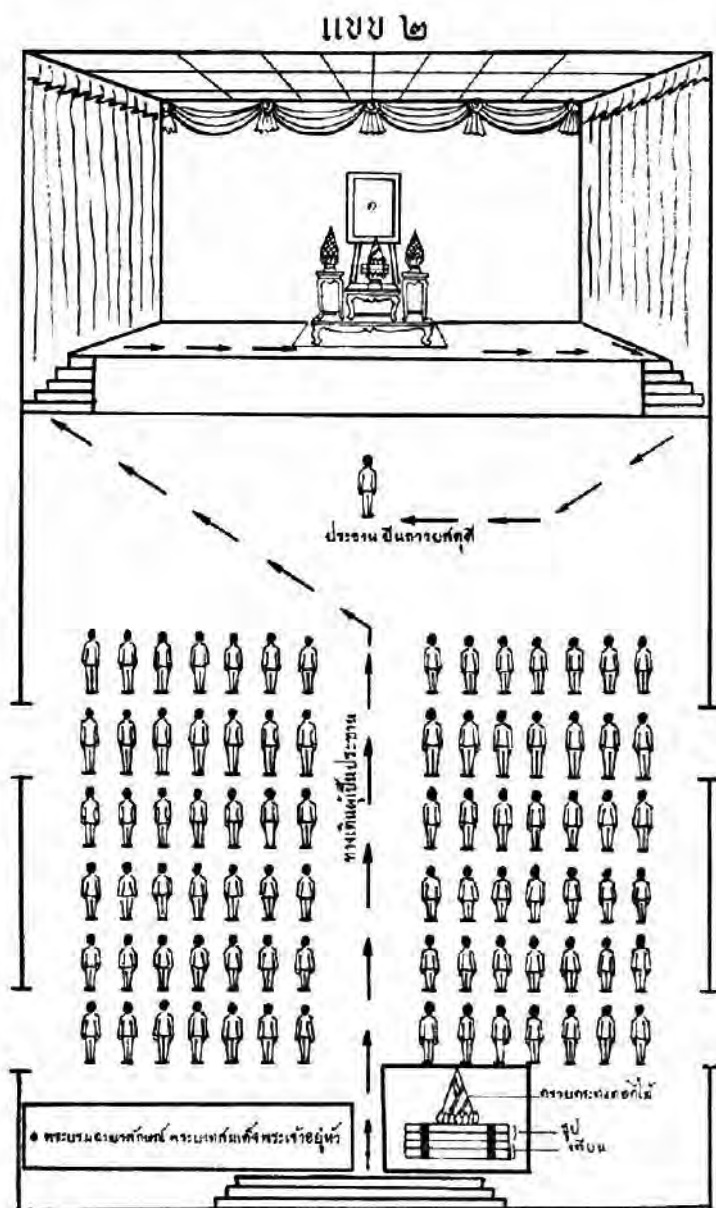
ชยตุ ภว ขอพระองค์ทรงพระเจริญด้วยราชฤทธิ ชนะคัตรูหมุ่ร้ายทั่วเมหนิตล

ชยมงคล ชัยมงคลดังกล่าวนี้ จงมีแต่**พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร** ทุกประการเทอญ

จบสดุดีถวายพระพรชัยมงคล ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี จบ ถวายเคารพ (คำนับ) พร้อมกัน เป็นเสร็จการ

กลับ

* ในการพิมพ์ครั้งนี้รักษาด้านฉบับที่ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ ผู้อ่านสามารถเปลี่ยนพระนามได้ตามรัชกาลปัจจุบัน

แบบที่ ๓

แบบ ๓ เป็นแบบที่จัดโดยมีพระสงฆ์ ๙ รูป หรือ ๑๐ รูป เจริญชัยมงคลคาถา เมื่อจบอ่านสวดดีถวายพระพรชัยมงคล และจะสวดต่อเมื่อจบเพลงสรรเสริญพระบารมี แล้ว

การแต่งตั้ง ดังนี้

๓.๑ เตรียมการเช่นแบบ ๑ และแบบ ๒ แต่ถ้าจัดโต๊ะหมู่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์บนยกพื้นเวที แบบ ๓ นี้ จะต้องตั้งที่ชั้นล่างหน้าเวที ส่วนโต๊ะหมู่ประดิษฐานพระพุทธรูป จะต้องตั้งที่หัวอาสน์สงฆ์พระนั่ง (ดูแผนผัง)

๓.๒ ตั้งอาสน์สงฆ์สำหรับพระสงฆ์ ๙ รูป หรือ ๑๐ รูปนั่ง (อาสน์สงฆ์จะต้องสูงกว่าเก้าอี้ที่ข้าราชการนั่งประมาณ ๕ ซม.) ถ้าเป็นงานตอนเช้า เริ่มเวลา ๑๐.๓๐ น. จะต้องจัดที่เลี้ยงพระไว้พร้อม

๓.๓ ถ้ามีพระสงฆ์ในงานถวายพระพรชัยมงคลในตอนเช้านี้ด้วย จะต้องจัดภัตตาหารเลี้ยงพระ ทำเป็นการบำเพ็ญถวายพระราชากุศล จัดดังนี้

๓.๔ ข้าราชการ ผู้มีเกียรติ มายังมณฑลพิธี กำหนดแต่งกาย เครื่องแบบเต็มยศ เจ้าหน้าที่รับรองเชิญนั่งตามลำดับชั้น ตำแหน่ง ส่วนพระสงฆ์ก็นั่งขึ้นนั่งอาสนะ ประเคนหมากพลู บุหรี่ น้ำ ตามควร

๓.๕ เวลา ๑๐.๓๐ น. ผู้เป็นประธาน มาถึงเข้าสู่ห้องพิธีผ่านผู้ที่มาร่วมงาน ผู้ที่นั่งรอรับผู้เป็นประธานจะต้องยืนทุกคนด้วยความเคารพผู้เป็นประธาน

๓.๖ ผู้เป็นประธานตรงไปที่โต๊ะหมู่เครื่องบูชา จตุรูปเทียนเครื่องนมัสการ พระรัตนตรัย กราบที่แท่นกราบ แล้วหันไปถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ (คำนับ) นั่ง ณ เก้าอี้ที่จัดไว้สำหรับประธาน (ดูแผนผัง)

๓.๗ เจ้าหน้าที่อาราธนาศีล ประธานและผู้ชุมนุมพระนมมีอรับศีล รับศีลจบแล้ว

๓.๘ ประธานลุกจากที่นั่งไปยังโต๊ะหมู่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ ผู้ที่ชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้นยืนขึ้นหันหน้าไปทางที่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ พระสงฆ์ยกพัดยศ ขึ้นตั้งพร้อมแล้ว ประธานเปิดฝากรวยครอบดอกไม้ที่อุบเทียแนพออกวางไว้แล้วถอยออกมา

๓.๙ ประธานถวายความเคารพ (คำนับ) พระบรมฉายาลักษณ์พร้อมด้วยผู้ที่ชุมนุมอยู่ในที่นั้นทุกคนแล้ว ประธานอ่านสวดดีเฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคล ตามแบบ ๒.๕

๓.๑๐ ประธานอ่านคำสดุดีเฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคล (ตามแบบ ๒.๖) จบ ถวายความเคารพพร้อมด้วยผู้ที่ประชุม ณ ที่นั้นทั้งหมด พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา ดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี จบ ถวายความเคารพทั้งหมดพร้อมกันแล้วนั่ง ณ ที่เดิม

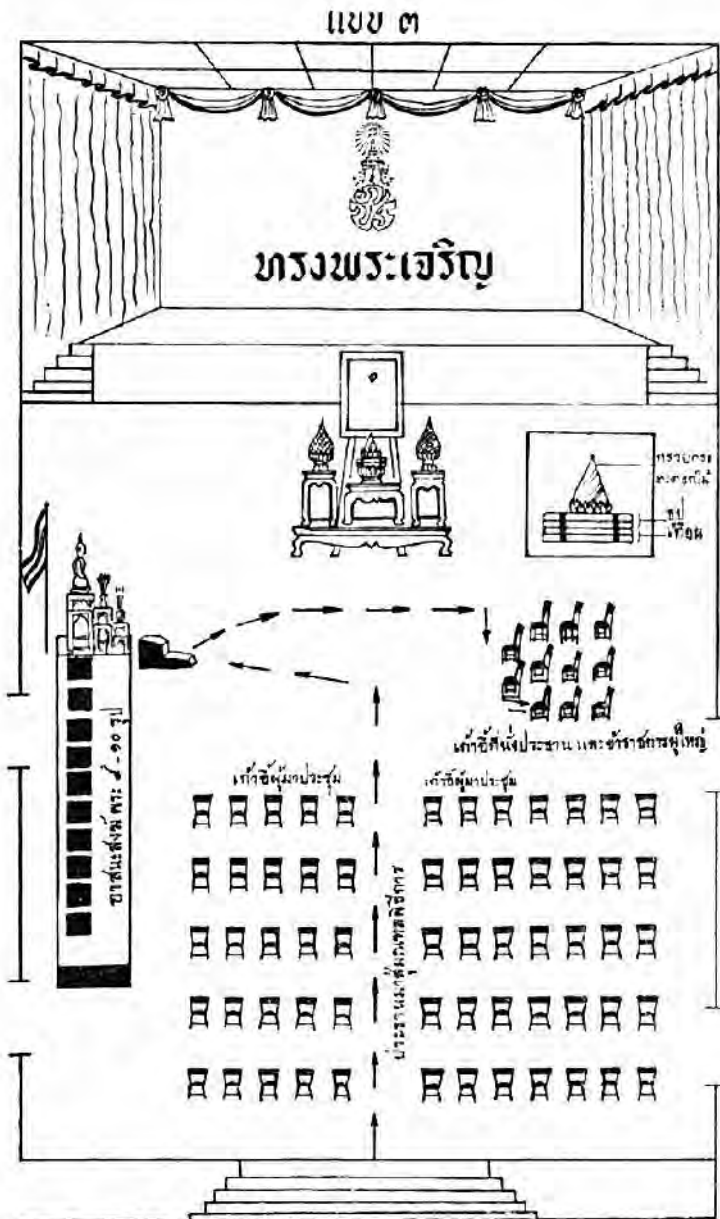
๓.๑๑ พระสงฆ์วางพัด สวดถวายพรพระ จบ ประธานและข้าราชการขึ้นผู้ใหญ่ ประเคนภัตตาหารถวายพระสงฆ์ฉัน

๓.๑๒ พระสงฆ์ฉันเสร็จ เก็บภาชนะเรียบร้อยแล้ว ประธานและข้าราชการขึ้นผู้ใหญ่วាយจตุปัจจัยไทยธรรมแล้วกลับนั่งที่เดิม

๓.๑๓ ประธานกรวดน้ำ พระสงฆ์ยกพัดขึ้นอนุโมทนา และถวายอติเรกแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จบแล้ว พระกลับ

๓.๑๓ ประธานไปถวายคำนับพระบรมฉายาลักษณ์ ผู้ที่ชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้นยืนถวายคำนับพระบรมฉายาลักษณ์พร้อมด้วยประธาน

เป็นเสร็จการถวายพระพรชัยมงคลและบำเพ็ญกุศลถวาย

วันปิยมหาราช วันที่ระลึกรัชกาลที่ ๖

๑. วันปิยมหาราช ๒๓ ตุลาคม ทางราชการสำนักพระราชวังได้ออกหมายกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินทรงวางพวงมาลาถวายราชสักการะที่พระบรมราชานุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้า แต่งเครื่องแบบปกติขาว เวลา ๑๖.๓๐ น.

ต่อจากนี้ เสด็จฯ ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศล สวดพระพุทธรมณต์ เทคนิสดับปกรณ์ที่พระที่นั่งในพระบรมมหาราชวัง แต่งเครื่องแบบครึ่งยศ

๒. วันที่ระลึกรัชกาลที่ ๖ ๒๕ พฤศจิกายน ทางสำนักพระราชวัง ได้ออกหมายกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินทรงวางพวงมาลาถวายราชสักการะที่พระบรมราชานุสาวรีย์ที่สวนลุมพินี แต่งเครื่องแบบปกติขาว เวลา ๑๖.๓๐ น.

ทั้ง ๒ งานนี้ ถ้าส่วนราชการใดจะจัดเพื่อถวายสักการะ ควรปฏิบัติ ดังนี้

๑.๑ วันปิยมหาราช ถ้ามีพระบรมราชานุสาวรีย์ (พระบรมรูปหล่อ) ประดิษฐานเป็นปูชนียสถานถาวรอยู่แล้ว ให้ประดับธงชาติตามความเหมาะสม แจ้งประกาศให้ข้าราชการสถานศึกษา องค์กร ทราบอนุโลมหมายกำหนดการของสำนักพระราชวัง โดยกำหนดเฉพาะที่มีการเสด็จฯ วางพวงมาลาถวายราชสักการะเท่านั้น แต่งเครื่องแบบปกติขาว

๑.๒ เวลา ๑๖.๓๐ น. ผู้เป็นประธานงานซึ่งจัดเป็นทางราชการมาถึงที่ประดิษฐานพระบรมราชานุสาวรีย์ ถวายความเคารพ พร้อมด้วยคณะ (ควรสวมหมวก ทำวันทยหัตถ์) แล้วประธานรับพวงมาลาขึ้นไปวางที่ขาหยั่ง วางแล้วถวายเคารพ คณะที่ยืนแถวอยู่ทำตามประธาน ประธานจุดธูปเทียน (ทองน้อย) กราบที่แท่นกราบ (กราบไม้แบมือ) ๑ ครั้ง แล้วไปอยู่หน้าแถวคณะ ทำความเคารพพร้อมกัน เป็นเสร็จการ

๑.๓ ต่อจากที่ประธานงานวางพวงมาลาแล้ว หรือก่อน ๑๖.๓๐ น. ที่ประธานยังไม่มาจะมีคณะใดมาวางพวงมาลาถวายสักการะ ก็ยอมทำได้

๒.๑ งานวันที่ระลึกรัชกาลที่ ๖

ปฏิบัติเช่นเดียวกันกับงานวันปิยมหาราช

หมายเหตุ :-

งานวันปิยมหาราชและงานวันที่ระลึกสากลที่ ๖ ถ้าส่วนราชการและสถานศึกษา จะมีการวางพวงมาลาถวายสักการะ แต่ไม่มีพระบรมราชานุสาวรีย์ที่สร้างพระบรมรูปหล่อประดิษฐานไว้เป็นถาวรนั้น จะเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมรูปหล่อออกตั้งประดิษฐานก็ย่อมทำได้ โดยปฏิบัติดังนี้

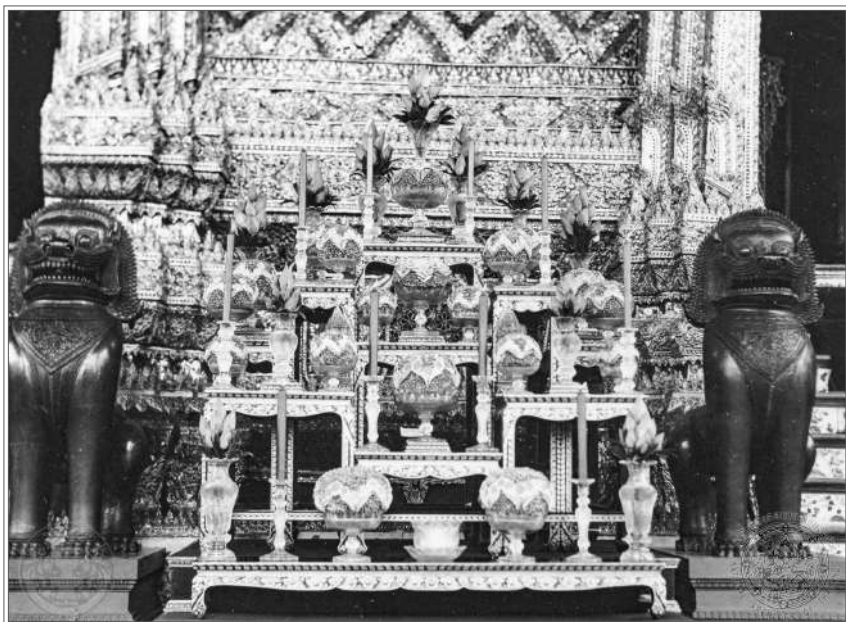
๑. เชิญพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมรูปหล่อ ออกประดิษฐานที่โต๊ะหมู่ มีพานพุ่มดอกไม้ ภูเบศrien ตั้งแต่ง ณ สถานที่อันควร จะเป็นหอประชุมหรือที่รโหฐานตามสะดวก

๒. การปฏิบัติวางพวงมาลา เช่นเดียวกันกับที่กล่าวไว้ข้างต้น

การจัดโต๊ะหมู่แบบต่าง ๆ

โต๊ะหมู่รับเสด็จ ตำรับวัดจักรวรรดิราชาวาส
ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รับสั่งชมว่า “งามนัก”

การตั้งโต๊ะหมู่บูชา
ประดิษฐานด้านหน้าพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
เมื่อคราวฉลองพระนคร ๑๕๐ ปี พ.ศ. ๒๔๗๕

โต๊ะหมู่ ๖ ของหลวง

โต๊ะหมู่ ๗ ของหลวง

โตะหมู่ ๙ ของหลวง

โตะหมู่ ๑๔ ของหลวง

การจัดโต๊ะหมู่สำหรับถวายพระพรเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

โต๊ะหมู่บูชา
เนื่องด้วยรัชกาลที่ ๕

โต๊ะหมู่บูชา
เนื่องด้วยรัชกาลที่ ๖

การจัดโต๊ะหมู่ถวายราชสักการะ เนื่องในโอกาสต่าง ๆ

แบบที่ ๑
ตั้งรูปเขียน
(บันทึกภาพก่อนปี พ.ศ. ๒๕๕๙)

แบบที่ ๒
ตั้งพานรูปเขียนแพ
(บันทึกภาพก่อนปี พ.ศ. ๒๕๕๙)

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๒๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๕.
- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ. อธิบายเครื่องบูชา. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๗๑.
- กรมศิลปากร. เครื่องนมัสการและโต๊ะหมู่บูชา ของกรมศิลปากร พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิง หรั่ง กันตารัตติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์ท่าพระจันทร์, ๒๕๒๓.
- ราชเลขาธิการ, สำนัก. พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, ๒๕๒๕.
- เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน. ราชศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๕๕.
- องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย. บันทึกสิริราชภัณฑ์. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สื่อออนไลน์

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (๒๕๖๘, ๔ กรกฎาคม). <https://www.tat.or.th/th>
- จังหวัดสมุทรสาคร. (๒๕๖๘, ๔ กรกฎาคม). <https://www.samutsakhon.go.th/>
- ธรรมะไทย. (๒๕๖๘, ๕ กรกฎาคม). วัดป้อมวิเชียรโชติการาม. <https://www.dhammathai.org/watthai/central/watpomwichien.php>
- พิพิธบรรณศาลา. (๒๕๖๘, ๑๗ กันยายน). เครื่องนมัสการ [รูปภาพ]. Facebook. <https://www.facebook.com/Pikullibrary/>
- มหาเถรสมาคม. (๒๕๖๘, ๕ กรกฎาคม). มติมหาเถรสมาคม. <https://www.mahathera.org>

ศูนย์บริหารกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (๒๕๖๘, ๒๑ กันยายน). พิธีการและกิจการ
พิเศษ. <https://cca.chula.ac.th/protocol/gallery/set-of-altar-table.html>

Unseen Wat Thai. (๒๕๖๘, ๕ กรกฎาคม). วัดป้อมวิเชียรโชติการาม [รูปภาพ].
Facebook. [http://www.facebook.com/groups/138956863308241/
?locale=th_TH](http://www.facebook.com/groups/138956863308241/?locale=th_TH)

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร